

Parochieplan

2017-2022

*Genade en bevrijding:
goed nieuws
van Godswege.*

Voorwoord

Op zondag 30 november 2014 installeerde Bisschop Johannes Liesen van Breda in de basiliek van Hulst vicaris Wiel Wiertz als pastoor voor de parochie van de Heilige Maria Sterre der Zee, de Heilige Andreasparochie en de Elisabeth-parochie. Om zicht te krijgen op de gang van zaken in zijn drie parochies, droeg pastoor Wiertz de parochiebesturen op een parochieplan te schrijven met eenzelfde opbouw. Hiervoor werd gebruik gemaakt van het schema 'Opbouw van het parochieplan', samengesteld door het Bisdom Rotterdam en drs. Geerten Kok, bisschoppelijk gedelegeerde Kerkopbouw van het Bisdom Breda.

In de Elisabeth-parochie werd afgesproken dat het parochieplan aan de volgende voorwaarden moest voldoen:

- het hoofdstuk 'Geloof en Pastoraat' wordt geschreven door het pastoraal team
- volgende hoofdstukken worden gebaseerd op 'Geloof en Pastoraat'.
- het parochieplan bevat een missie en visie
- het parochieplan expliciteert het Bijbels fundament van de Elisabeth-parochie
- het parochieplan heeft aandacht voor continuïteit met eerdere beleidsplannen
- het parochieplan beschrijft wat er geregeld is
- het parochieplan wordt besproken in de parochievergadering.

Om het parochieplan te schrijven werd in het voorjaar van 2016 in de Elisabeth-parochie een projectgroep gevormd met de volgende personen¹:

- Geerten Kok, Bisdom Breda
- Carel van Waes, vice-voorzitter parochiebestuur en penningmeester
- Marjan Dieleman-Fopma, pastoraal team
- Marie-José van der Meirsch, parochiaan in parochiekern Noord
- Maureen Remijn, parochiaan in parochiekern Zuidwest
- Chantal van de Walle, pastoraal team van de parochie H. Maria Sterre der Zee.

Het schrijven van dit parochieplan bood gelegenheid om het laatste beleidsplan (Zondag Centraal) te evalueren. Dit beleidsplan is ontwikkeld om na de kerksluitingen in december 2012 een nieuwe start te maken met drie gelijkwaardige parochiekernen. Ook lopende gesprekken over beleid in de periode 2013-2014 kwamen in de projectgroep aan de orde.

Het parochieplan 2017-2022 beschrijft wat de gang van zaken is in de Elisabeth-parochie. Uit haar missie en visie blijkt hoe we parochie willen zijn in deze uitdagende tijd. Het parochieplan stelt dat continuïteit met het beleid van Zondag Centraal in de komende periode geboden is om de drie parochiekernen in alle rust verder te kunnen opbouwen en daarmee de parochie als geheel. Om die reden is in dit plan nog niet de stap gezet naar volledige uitvoering van het bisdombeleid waarin één kerk aangewezen wordt als parochiekerk. In de komende jaren worden zowel de ontwikkelingen in parochie en parochiekernen als de voortgang van de samenwerking van de drie pastorale teams in Zeeuws-Vlaanderen op de voet gevolgd. Op grond daarvan kunnen te zijner tijd gefundeerde beslissingen worden genomen.

Namens de projectgroep, Marjan Dieleman-Fopma
Terneuzen, juni 2017

¹ Voor parochiekern Zuidoost werd geen vertegenwoordiger gevonden. De vertegenwoordiger van parochiekern Zuidwest trok zich na enige tijd terug. Chantal van de Walle heeft als afvaardiging van het pastoraal team van de H. Maria Sterre der Zee enkele vergaderingen bezocht.

Inhoud

Voorwoord	1
1. Geloof - missie en visie	6
1.1 Inleiding: ontwikkeling missie en visie in de Elisabeth-parochie	6
1.2 Missie Parochieplan 2017-2022	6
1.2.1 Elisabeth, Bijbelse naamgeefster van onze parochie	7
1.2.1.1 Genade	7
1.2.1.2 Bevrijding	7
1.2.1.3 Werking van onze parochie	7
1.3 Visie Parochieplan 2017-2022	8
1.3.1 Bouwstenen voor de toekomst van onze parochie	8
1.3.1.1 De openbaring van Elisabeth	8
1.3.1.2 Kernwaarden	8
1.3.1.3 Van 'Zomaar een dak boven wat hoofden' (2009) tot 'Zondag centraal' (2013)	9
1.3.1.3.1 Problematiek	9
1.3.2 Vertrekpunt Parochieplan 2017-2022	10
2. Pastoraat	11
2.1 Liturgie	11
2.1.1 Missie liturgie	11
2.1.2 Visie liturgie	11
2.1.2.1 Zondag centraal	11
2.1.2.2 Verbondenheid	11
2.1.2.3 Toekomst zondagsviering	12
2.1.3 Wat is er en waar?	12
2.1.4 Doop	12
2.1.5 Eerste Heilige Communie	12
2.1.6 Vormsel	13
2.1.7 Huwelijk	13
2.1.8 Ziekenzalving	13
2.1.9 Ziekenzegen	13
2.1.9.1 Gezamenlijke ziekenzegen	13
2.1.10 Biecht	13
2.1.10.1 Boeteviering	13
2.1.11 Uitvaartliturgie	14
2.1.11.1 Uitvaartlocaties	14
2.1.12 Liturgiegroepen	14
2.1.12.1 Werving, vorming en ondersteuning	14
2.1.13 Uitvaartvoorgangers	15
2.1.14 Kerkmuziek - koren	16

2.2	Catechese	17
2.2.1	Missie catechese	17
2.2.2	Visie catechese	17
2.2.3	Sacramentencatechese	17
2.2.4	Volwassenencatechese	18
2.2.4.1	Bedevaart	18
2.2.5	Jongeren catechese	18
2.3	Diaconie en Caritas	19
2.3.1	Missie diaconie en Caritas	19
2.3.2	Visie diaconie en Caritas	19
2.3.3	Opbouw diaconie	19
2.3.3.1	Caritas	19
2.3.3.2	Diaconie	20
2.3.3.2.1	Vastenactie	20
2.4	Parochieopbouw	21
2.4.1	Missie parochieopbouw	21
2.4.2	Visie parochieopbouw	21
2.4.3	Kerken en Pastoraal Centrum	21
2.4.3.1	Pastoraal Centrum	21
2.4.4	Activiteiten die parochieopbouw bevorderen	22
2.4.4.1	De éne parochie	22
2.4.5	Aanwezigheid parochie in plaatsen waar een kerk gesloten is	23
2.5	Oecumene	24
2.5.1	Missie oecumene	24
2.5.2	Visie oecumene	24
2.5.3	Wat is er en waar	24
3.	Personeel en vrijwilligers	25
3.1	Personeel	25
3.1.1	Bemensing en formatie	25
3.1.2	Verdeling van taken	25
3.1.3	Teammanagement en teamvorming	25
3.1.4	Professionalisering	25
3.2	Beleid met betrekking tot vrijwilligers	26
3.2.1	Inleiding	26
3.2.2	Vrijwilligersbeleid	26
3.2.2.1	Kenmerken van vrijwilligersbeleid	26
3.2.2.2	Verklaring Omtrent Gedrag (VOG)	27
3.2.2.3	Bijeenkomsten voor vrijwilligers	27
4.	Financiën	28
4.1	Terugblik	28
4.2	Investerings voor de toekomst	28

4.3	Kostenreductie en fundraising	28
4.4	Tekorten 2016-2017	29
4.5	Jaarrekeningen en prognose	29
4.6	Begraafplaatsen	29
5.	Gebouwen	30
5.1	Uitvoering gebouwenplan	30
6.	Besturen (inrichting van de organisatie)	32
6.1	Bestuursstructuur	32
6.1.1	Het parochiebestuur (PB)	32
6.1.2	Parochiekerncommissies (PKC's)	32
6.1.3	De parochievergadering (PV)	33
7.	Communicatie	34
7.1	Interne en externe communicatie	34
7.1.1	Wie communiceren en wat zijn de doelgroepen?	34
7.2	Huidige communicatiemiddelen	34
7.2.1	Vieringen en andere parochiële activiteiten	34
7.2.2	Het Regioblad	34
7.2.3	De website: www.eparochie.nl	34
7.2.4	Andere communicatie	35
7.3	Passende communicatie	35
7.4	Aanbevelingen \ suggesties	35
7.4.1	Commissie communicatie	35
7.4.2	Suggesties voor de verschillende vormen van communicatie	35
7.4.2.1	Magazine	35
7.4.2.2	Huis-aan-huisblad	36
7.4.2.3	Website	36
7.4.2.4	Digitale nieuwsbrief	36
7.4.2.5	Mededelingenblad voor de zondag	36

Bijlagen		37
I: Liturgische presentie in de geloofsgemeenschappen van de Elisabeth-parochie		37
II	Uitvaarten	40
II.1	Wat is er en waar	40
II.2	Afscheid in de kerk	40
II.3	Afscheid in aula's van uitvaartcentra en op andere locaties	40
II.4	Begraafplaatsen	41
II.5	Gedachtenis	41
II.6	Stipendia	41
II.7	Rouwverwerking	41
III	Kerkmuziek – koren	42
IV	Sacramentencatechese	45
IV.1	Doopcatechese	45
IV.2	Eerste Heilige Communiecatechese	45
IV.3	Vormselcatechese	45
IV.4	Huwelijkscatechese	46
V	Diaconale activiteiten	47
V.1	Zieken- en ouderenbezoekgroepen	47
V.2	Rouwzorg	47
V.3	Kerk & Vluchteling	47
V.4	Voedselbank	47
V.5	Amnesty International	47
V.6	Vredesweek	48
V.7	Werkgroep Vastenactie	48
VI	Oecumene	49
VII	Wie doet wat in het pastoraat?	50
VIII	Financiën: jaarrekeningen vanaf 2013 – prognose 2020	51
IX	Schema huidige bestuursstructuur	52

1. Geloof - missie en visie

1.1 Inleiding: ontwikkeling missie en visie in de Elisabeth- parochie

De zeven parochies die sinds 1 januari 2003 samen de Elisabeth-parochie vormen,² bezinnen zich al vele jaren op hoe zij hier ter plekke, in hun tijd en situatie, het Rooms-Katholieke geloof kunnen vieren, leven en doorgeven.

Dit blijkt met name uit de volgende beleidsstukken:

1999: Concept-Beleidsplan 2000+

2002: 'Houvast door samenwerking'

2006: 'Een weg van verlangen'

2009: 'Zomaar een dak boven wat hoofden'

2009: 'Meer vitaliteit minder kerkgebouwen'

2013: 'Zondag centraal'

Dit voortdurend proces van bewustwording, dit besef van samen onderweg zijn, van de waarde van verbondenheid en gemeenschap, is kenmerkend voor de Elisabeth-parochie.

Sinds 2006 luidt haar missie:

Wij, de Elisabeth-parochie, willen kerk zijn voor mensen van nu.

In verbondenheid met elkaar willen we op eigentijdse wijze, vanuit de joods-christelijke bronnen en de katholieke traditie geloof leven, vieren en doorgeven in de samenleving.

Wij willen betrokken, inspirerend en vernieuwend leven voor vrede, bevrijding en geluk van mensen, naar het voorbeeld van Jezus.

1.2 Missie Parochieplan 2017-2022

Het Parochieplan 2017-2022 zet een volgende stap in het proces van bezinning, in de geest van de genoemde beleidsstukken. Dat wil zeggen dat de missie van dit Parochieplan voortbouwt op de missie van 2006. Bij de missie van 2006 wordt in dit parochieplan nu expliciet de Bijbelse naamgeefster van onze parochie betrokken: Elisabeth (Lucas 1). Zij vormen de grondslag van dit parochieplan.

² De Interparochiële Vereniging Midden-Zeeuwsch-Vlaanderen die aan de Elisabeth-parochie vooraf ging bestond uit de volgende parochies: H. Gregorius de Grote (Axel), H. Maria Hemelvaart (Philippine), H. Maria Hemelvaart (Sas van Gent, met de geloofsgemeenschap H. Pastoor van Ars in Zandstraat), H. Antonius van Padua (Sluiskil), Emmaüs (Terneuzen, met de geloofsgemeenschap H. Kruis, Hoek), O.L.V. Visitatie (Westdorpe) en H. Maria Hemelvaart (Zuiddorpe).

1.2.1 Elisabeth, Bijbelse naamgeefster van onze parochie

Elisabeth, moeder van Johannes de Doper:

-heeft, tegen de schijn van alle bedenkingen in, vertrouwen in het goede nieuws van Godswege
-staat met Maria, moeder van Jezus Christus, aan de wieg van een nieuwe tijd.

Die tijd wordt aangekondigd in de namen van hun kinderen:

Johannes: God is genade
Jezus: God bevrijdt, verlost.

Bouwstenen voor de missie van de Elisabeth-parochie, op grond van haar naam:

Genade en bevrijding: goed nieuws van Godswege.

1.2.1.1 Genade

Genade is in de Nederlandse taal een weinig gangbaar woord meer. Als het wordt gebruikt, is het meestal in de betekenis van 'grootmoedige kwijtschelding van terechte straf', ook wel: gratie. In de Bijbel is de betekenis van 'genade' niet beperkt tot het domein van overtreding en straf. Genade kan alle nood betreffen. Zij wordt om niet (gratis) geschonken en is eigen aan de liefde van God. Ze is een reactie van God, die ziet. Gelukkig de mens die dat ervaart.

'Zien' is wezenlijk voor genade:

- het gezien worden door God (genade vinden in Gods ogen)
- het zien van de ander, naast je en ver weg
- het gezien worden door de ander, naast je en ver weg.

1.2.1.2 Bevrijding

Centraal teken van Gods genade is Jezus Christus. Hij keek niet weg, Hij liep mensen niet voorbij, maar zag ze, stond stil bij hen, luisterde en handelde.³ Zo bevrijdde Hij mensen: jong en oud, man en vrouw, niemand uitgezonderd. Zijn manier van doen is leidend in onze omgang met God, elkaar en de wereld.

1.2.1.3 Werking van onze parochie

Genade en bevrijding worden concreet in de dagelijkse werking van onze parochie, in liturgie, diaconie, catechese en kerkopbouw, ofwel:

- in de viering van de genade van God en de bevrijding van God door Jezus Christus, in Woord, Sacramenten en gebed
- in concrete daden van barmhartigheid, vrede en gerechtigheid
- in het doorgeven van het goede nieuws van Godswege door sacramentencatechese en geloofsverdieping
- in het streven naar een cultuur van geloofsuitwisseling (geloofsgesprekken)
- in kerkopbouw door zorg en aandacht voor:
 - transparante organisatie (2.4)
 - communicatie (2.4.4 en 7)
 - vrijwilligersbeleid (3.2)
 - oecumene (2.5).

³ Exemplarisch is een verhaal van Jezus zelf: 'De barmhartige Samaritaan' (Lucas 10,25-37).

1.3 Visie Parochieplan 2017-2022

1.3.1 Bouwstenen voor de toekomst van onze parochie

In 2006 werd de toekomstdroom voor de parochie omschreven in het volgende visioen:⁴

1.3.1.1 De openbaring van Elisabeth

*Ik, Elisabeth, zag aan de boorden van de Schelde een huis vol mensen,
gekomen van stad en land,
zo maar mensen bijeen,
ieder met een eigen verhaal.
Het dak boven hun hoofden hadden zij moeizaam gebouwd,
schoorvoetend, steen voor steen de muren opgetrokken,
met bloedend hart hun dierbaarste herinneringen meegebracht.
Een huis vol mensen – God weet wie het zijn – met vragen levensgroot
over de zin van het bestaan en over de dood die alles dreigt leeg te maken.
Een huis waar ieder in vrijheid zichzelf mag zijn, en waar alles bespreekbaar is:
mensen verbonden met elkaar,
omdat zij zich in zoekend geloven toevertrouwen aan de Liefste der mensen,
aan de Weg, de Waarheid en het Leven.
Ik zag ouders met zorgen over hun kinderen in gesprek met elkaar over hun binnengaan straks,
in deze gemeenschap van zo maar mensen, hun kinderen aanbiedend voor de doop.
Ik zag jonge mensen met ogen vol vraagtekens – vragende blikken: Wie ben jij? Wat zeg Jij?
- steun zoekend bij elkaars ontluikend geloof.
Jonge mensen, door liefde voor elkaar gegrepen,
die wegen verkennen om samen door het leven te gaan,
gegidst door anderen met meer ervaring, belangeloos beschikbaar.
Ik zag mensen in zorg voor zieken en ouderen voor daklozen, ontrechten, ex-delinquenten;
mensen die troost brengen en eenzamen tegemoet gaan,
die trachten te helen wat een harde samenleving breekt, en zo gerechtigheid doen.
Ik zag, hoe zij samenkwamen uit al die plaatsen,
om het goede leven te delen,
om God te zoeken in het Licht van zijn Woord,
om stil te worden, zijn stem te verstaan,
om het Brood te breken en één te zijn,
hoe verscheiden, hoe anders eenieder ook,
en zo elkaar tot vrede te zijn.
Huis dat een levend lichaam is!*

1.3.1.2 Kernwaarden

Het visioen sluit zowel aan bij de missie als bij de resultaten van een uitgebreide raadpleging van parochianen.⁵ Hun verlangen balt zich samen in de beeldende taal van het visioen. Ook de Bijbelse kernwaarden die uit de missie af te leiden zijn vinden we erin terug:

verbondenheid, vrijheid, gerechtigheid en vrede.

De invulling van het pastoraat wordt tot op heden telkens aan deze vier kernwaarden getoetst, om zo het visioen van een levende parochiegemeenschap, de Openbaring van Elisabeth, dichterbij te brengen. De kracht van het pastoraat wordt bepaald door de mate waarin we er in

⁴ Een weg van verlangen. Pastoraal beleidsplan voor de Elisabeth-parochie. Juni 2006

⁵ Het project 'Kerk kan anders' (2005)

slagen ons te verbinden met het geloof dat mensen in zich hebben. Het gelovige proces van samen zoeken naar en verkeren met God in de bedding van Evangelie en Kerk is een motor voor groeiende verbondenheid, en leidt tot vrijheid, gerechtigheid en vrede, zowel in als voor mensen.

1.3.1.3 Van 'Zomaar een dak boven wat hoofden' (2009) tot 'Zondag centraal' (2013)

Al in de jaren negentig van de vorige eeuw werden kerksluitingen in onze regio als onvermijdelijk gezien.⁶ Zolang mogelijk is geprobeerd kerksluitingen te voorkomen. Maar de krimp ging niet aan de Elisabeth-parochie voorbij. Na een lang proces werden zes van de negen kerken gesloten.⁷ In de beleidsplannen 'Zomaar een dak boven wat hoofden' (2009), 'Meer vitaliteit minder kerkgebouwen' (2009) en 'Zondag centraal' (2013) werd voortgebouwd in de lijn van missie en visie. Dat resulteerde in de vorming van drie volwaardige parochiekernen.⁸ Zoals de naam van het laatste beleidsplan zegt, staat in het parochielevens de zondag centraal. De nadrukkelijke profilering van de Dag des Heren komt voort uit problematiek die nog altijd actueel is en ook voor de komende jaren om visie vraagt. Om die problematiek te beschrijven volgen vijf punten uit 'Zondag centraal', enigszins aangepast vanwege de ontwikkelingen sinds de ingangzetting van het beleid in januari 2013, en met medeneming van intenties voor de toekomst, verwoord in de parochievergadering van 9 november 2015.

1.3.1.3.1 Problematiek

1^e: Beperkte verbondenheid

Er leeft een groot verlangen naar verbondenheid en ontmoeting. Toch is de verbondenheid tussen gelovigen niet vanzelfsprekend, terwijl zij in een krimpende organisatie alleen maar belangrijker wordt. Die verbondenheid kan alleen maar groeien waar mensen samen komen. Daarom is ingezet op versteviging van de verbondenheid op zondagmorgen. Vóór en na de viering wordt bewust gelegenheid geboden voor (gelovige) ontmoeting en geloofsverdieping.

2^e: Beperkte aanwezigheid van jongere generaties

Met name op zondag ontbreken jongeren en jonge gezinnen. Op andere dagen van de week nemen zij deel aan voorbereiding op Doop, Eerste Heilige Communie, Vormsel en Huwelijk, maar op zondag komen ze niet naar de Kerk. De aanwezigheid van jongere generaties in de zondagsviering wordt gestimuleerd met gerichte activiteiten, zoals kindernevendienst, doop- en doopschelpvieringen en bijzondere aandacht voor communicanten en vormelingen. Voorgenomen activiteiten worden gecommuniceerd met basisscholen in de regio en met jonge gezinnen die contact legden met de parochie voor Doop, Eerste Heilige Communie en Vormsel (Zie ook 2.1.2.1 en 2.1.2.2).

3^e: Het gebrek aan verbinding tussen liturgie en parochielevens

De liturgische vieringen op zondag staan niet los van het geheel van het parochielevens. Het is belangrijk dat pastorale activiteiten op het vlak van diaconie en catechese op zondag in beeld zijn. Gebeuren ze alleen door de week, dan zijn ze vrijwel onzichtbaar voor de geloofsgemeenschap die op zondag samenkomt. Door op zondag in en omheen de viering aandacht te hebben voor pastorale activiteiten, wordt de Dag des Heren bron voor en expressie van het gehele parochielevens.

⁶ Kaski-rapport 444a (juni 1995), belangrijke aanleiding voor het Concept-beleidsplan 2000+

⁷ Zandstraat (einde 2008); Axel, Hoek, Sas van Gent, Sluiskil, Westdorpe (einde 2012)

⁸ Op 3 februari 2012 heeft het Bisdombestuur goedkeuring gegeven aan een nieuwe organisatorische en ruimtelijke structuur van de Elisabeth-parochie in drie kernen: parochiekern Noord (Hoek, Terneuzen), parochiekern Zuidoost (Axel, Westdorpe en Zuiddorpe), parochiekern Zuidwest (Philippine, Sas van Gent, Sluiskil, Zandstraat).

4^e: De versnippering van het pastoraat

Beroepskrachten en vrijwilligers steken dagelijks tijd en energie in vele pastorale activiteiten. Er is niet altijd oog voor de onderlinge samenhang van de activiteiten, noch voor hun relatie met de zondagsviering en de geloofsgemeenschap. De versnippering wordt tegengegaan door waar mogelijk activiteiten te combineren en te verbinden met de geloofsgemeenschap die op zondag samenkomt.

5^e: Verdere toename van de krimp

De krimp (terugloop van kerkbezoek, vrijwilligers, inkomsten en pastores) bedreigt zowel de kwaliteit van het pastoraat als de vitaliteit van het parochieleven. In geloofsgemeenschappen is bij parochianen een hoge mate van zelfstandigheid gegroeid, die echter door de krimp verzwakt. De zelfstandige manier waarop mensen hun verantwoordelijkheid kennen en nemen, dient te worden gesteund en gewaardeerd. Dat betekent voor de leidinggevenden in de parochie (pastoraal team, parochiebestuur, parochievergadering, parochiekerncommissies): luisteren, geuit gelovig verlangen serieus nemen en mensen vertrouwen.⁹ Die gezindheid schept verbondenheid en gemeenschap.

1.3.2 Vertrekpunt Parochieplan 2017-2022

Met het visioen van Elisabeth voor ogen is met 'Zondag Centraal' begin 2013 een start gemaakt met de opbouw van drie parochiekernen (ofwel drie clusters van geloofsgemeenschappen¹⁰), waarin het geloof opnieuw kan worden geleefd, gevierd en doorgegeven. De ontwikkeling naar de éne parochie, die door de fusie in 2003 is ingezet, is daardoor niet van de agenda verdwenen. Samen vormen de parochiekernen 'het levend lichaam' dat de parochie is. Dat beduidt dat zij meer is dan de som van haar delen.

De sluiting van de kerken ligt evenwel nog vers in het geheugen. De wonden zijn schoon, maar zeer gevoelig. Voor 'genezing' ofwel een goede voortgang van het opbouwwerk, zijn rust, vertrouwen en duidelijkheid van wezenlijk belang, zodat in de komende tijd de vitaliteit van parochie en parochiekernen verder kan worden versterkt. Dat is geen doel in zich, maar het is wel mogelijkheidsvoorwaarde voor een wijze van kerk-zijn waarin genade en bevrijding concreet kunnen worden. Die wijze van kerk-zijn wordt beschreven in het visioen van Elisabeth.

⁹ Een parochie met toekomst. J.Jansen en A. van Loveren. Juli 2015

¹⁰ Het begrip parochiekern in de Elisabeth-parochie verwijst naar een deel van de parochie dat een geheel is van samengevoegde geloofsgemeenschappen (cluster). Iedere parochiekern heeft een parochiekerncommissie. In de H. Maria Sterre der Zee-parochie verwijst het begrip 'parochiekern' naar één van de geloofsgemeenschappen. Op termijn wordt gebruik gemaakt van een gelijklopende terminologie. Omwille van de bespreking van het parochieplan in de verschillende bestuurslagen wordt de huidige terminologie nog niet gewijzigd.

2. Pastoraat

2.1 Liturgie

2.1.1 Missie liturgie

*In de liturgie
zijn we vanuit de naam van onze parochie gericht
op genade en bevrijding door Jezus Christus,
omwille van Gods barmhartigheid voor mens en wereld.
Wij willen dit geloof vieren,
in Woord, Sacramenten en gebed,
met de Eucharistieviering als bron en hoogtepunt,
waarin de nabijheid en de liefde van Christus worden beleefd
en ons geloof wordt toegerust
om in verbondenheid met Hem en elkaar
te leven in de geest van Zijn evangelie.*

2.1.2 Visie liturgie

2.1.2.1 Zondag centraal

In de drie kerken van de Elisabeth-parochie (in Terneuzen, Zuiddorpe en Philippine) begint de zondagsviering op dezelfde tijd: 10.30 uur. Roulerend is er iedere zondag in één van deze kerken een Eucharistieviering. In de andere kerken is er een woord- en communiedienst. In deze diensten kunnen bijvoorbeeld een kennismakingsviering, doop- of doopschelpviering worden opgenomen. De aanvangstijd past enerzijds bij de reistijd die is ontstaan door het sluiten van de verschillende kerken en bij de wens van bewoners van woonzorgcentra en gebruikers van 'Tafeltje dek je' om voor het middaguur weer thuis te zijn. Anderzijds maakt deze aanvangstijd het mogelijk in iedere parochiekern omheen de viering activiteiten te doen die de verbondenheid en de vitaliteit opbouwen. Deze activiteiten hebben meestal het karakter van geloofsverdieping, bezinning en ontmoeting (catechetisch, diaconaal en gemeenschaps-opbouwend). Concreet gaat het om het programma voor eerste communicanten en vormelingen (alle parochiekernen), om activiteiten in het kader van de Vastenactie (alle parochiekernen), en om lezingengesprekken (tot nu toe alleen gerealiseerd in parochiekern Noord). In alle parochiekernen wordt sinds 1 januari 2013 iedere zondag na de viering samen koffie gedronken. Door de opzet van Zondag Centraal is het mogelijk dat de pastores hierbij aanwezig kunnen zijn.

2.1.2.2 Verbondenheid

Juist op zondag willen we zo veel mogelijk mensen en activiteiten met elkaar en met God verbinden. Daarom vindt er op zondag niet alleen een viering plaats, maar wordt de viering in elke parochiekern omlijst door andere vormen van pastoraat. Deze opzet¹¹ van de zondagmorgen maakt dat er vaker jongere generaties deelnemen en bevordert dat parochianen uit geloofsgemeenschappen waar een kerk is gesloten nieuwe verbanden leggen met de mensen

¹¹ Die opzet wordt op dit moment ook elders gevolgd, o.a. in de kathedrale parochie van Antwerpen. Daar wordt op zondag voorafgaand aan de viering regelmatig Familiecatechese (Famcat) aangeboden, waarbij communicanten, vormelingen en ouders c.q. volwassenen in aparte groepen in het parochiecentrum actief zijn.

in hun parochiekern. Vrijwilligers uit geloofsgemeenschappen waar een kerk gesloten is (koorleden, kindernevendienstleiding, kosters, lectoren) spelen hierin een belangrijke rol.

2.1.2.3 Toekomst zondagsviering

De Elisabeth-parochie is een streekparochie. Door de kerksluitingen zijn we parochianen verloren. Een belangrijk deel van hen liet zich echter niet uit het veld slaan, zette de schouders eronder en pakte in de nieuwe parochiekern de draad weer op. Rust, vertrouwen en duidelijkheid zijn in de komende jaren nodig voor de verdere ontwikkeling van verbondenheid en vitaliteit in de parochiekernen. Zij vormen samen de éne Elisabeth-parochie. Hun plaatselijke vitaliteit (deelname op zondag, vrijwilligers, activiteiten, inkomsten) bepaalt de vitaliteit van de parochie als geheel. Omdat 'Zondag Centraal' na de kerksluitingen een belangrijke motor voor kerkopbouw is gebleken, wordt de huidige opzet van de zondag gecontinueerd, evenwel met de opmerking dat in de toekomst moet kunnen worden toegegroeid naar een opzet die meer in de diocesane lijn ligt.¹²

2.1.3 Wat is er en waar?

Om de liturgische presentie in de gehele parochie in beeld te brengen, zijn Eucharistievieringen en andere liturgische vieringen op zon- en wekdagen gezamenlijk opgenomen in één overzicht in bijlage I: *'Liturgische presentie in de geloofsgemeenschappen van de Elisabeth-parochie'*, p. 39.

Sacramenten

De sacramenten van de Kerk begeleiden de levensweg van de mens. Ze vinden hun oorsprong in Jezus Christus. Hijzelf komt bevrijden en brengt Gods genade aan het licht, door zijn Woord en de verschillende tekenen van Brood, Wijn, Water en Olie.

2.1.4 Doop

De Doop is het sacrament van de opname in de geloofsgemeenschap, van zowel kinderen als volwassenen. De Doop vindt in principe alleen tijdens de zondagsviering (en in de Paaswake) plaats, conform het karakter van dit sacrament. In de parochie zijn er negen doopzondagen. In elke parochiekern is er jaarlijks gemiddeld drie keer gelegenheid tot dopen.

Aan de doopviering gaan twee voorbereidingsbijeenkomsten vooraf. Verbinding en geloofsverdieping worden er werkelijkheid in de ontmoeting van de doopouders en in hun onderlinge geloofsgesprek. De bijeenkomsten worden geleid door de werkgroep doopvoorbereiding en tenminste één pastoraal werker. De bijeenkomsten zijn verplicht. Voor volwassen dopelingen is er een apart voorbereidingstraject. Om de doopviering in herinnering te brengen, worden dopelingen, ouders, peters, meters en familie uitgenodigd voor een doopschelpviering.

2.1.5 Eerste Heilige Communie

De Eerste Heilige Communie is het moment waarop (doorgaans) een kind voor het eerst deelneemt aan het sacrament van de Heilige Eucharistie. Die eerste deelname verandert de positie van de kinderen in de kerk: ze doen voortaan helemaal mee. Daardoor verandert ook hun geloofsleven. Om kinderen op weg te helpen naar begrip en beleving van de mysterieuze betekenis van de Eucharistie, is het nodig hen goed voor te bereiden. Daarvoor is een programma ontwikkeld, dat de kinderen zowel vertelt over Jezus als over de Kerk, de gemeenschap van mensen die geloven in de goede boodschap die Jezus over God vertelt. Jaarlijks is er een parochiële viering van de Eerste Heilige Communie, bestemd voor communicanten uit de drie parochiekernen. Kinderen uit groep vier en ouder kunnen

¹² Diocesane lijn: in een parochie wordt één van de kerken aangewezen als parochiekerk. Op zondag wordt daar - indien mogelijk - altijd de Eucharistie gevierd.

deelnemen. In iedere parochiekern is er een kennismakingsviering voor de daar wonende kinderen. Ook de voorbereiding is parochieel. Tijdens de voorbereiding worden de communicanten met nadruk uitgenodigd deel te nemen aan het kerkelijk leven op zondag, in het bijzonder aan de kindernevendienst.

De voorbereiding staat onder leiding van een pastoraal werker en wordt gedragen door de werkgroep Eerste Heilige Communie, door de ouders/verzorgers, door werkgroepen kindernevendienst en waar mogelijk door de basisscholen.

2.1.6 Vormsel

Het Vormsel is het sacrament van de gave van de geestkracht. Het is het laatste van de zogenaamde initiatieriten. Initiatie in kerkelijke zin heeft te maken met het opnemen in de geloofsgemeenschap. Bij het Vormsel wordt een (jonge) gelovige toegerust tot verdere groei naar volwassenheid. De bedienaar is de bisschop of een plaatsvervangend vormheer. Jaarlijks is er een parochiële Vormselviering. Aan de toediening van het Vormsel gaat een voorbereiding vooraf, geleid door een pastoraal werker. Deelname hieraan is voor vormelingen en hun ouders/verzorgers verplicht.

2.1.7 Huwelijk

Het kerkelijk huwelijk, door mensen voor God en de Kerk gesloten als ene en onverbreekelijke band, is een sacrament. Dat wil zeggen dat man en vrouw elkaar het sacrament van het huwelijk toedienen, waarbij de priester of diaken namens de Kerk de huwelijksbelofte ontvangt en het nieuwe paar zegent. De huwelijksvoorbereiding wordt geleid door de pastoor.

2.1.8 Ziekenzalving

De ziekenzalving is het sacrament van sterking bij ziekte of levensgevaar. De bedienaar is altijd een priester. Hij bidt met de zieke en de eventuele aanwezigen, zalft hem/haar met heilige Olie en reikt desgevraagd communie uit. Voor de ziekenzalving wordt contact opgenomen met de pastoor of met de pastor die telefoonwacht heeft.

2.1.9 Ziekenzegen

Bij ontstentenis van een priester kan een pastoraal werker worden gevraagd een zieke te zegenen. Bij de ziekenzegen wordt de zieke met wijwater gezegend. Afgezien van de zalving verloopt het ritueel op dezelfde wijze. Er wordt met de zieke en de eventuele aanwezigen gebeden en desgevraagd wordt de communie uitgereikt.

2.1.9.1 Gezamenlijke ziekenzegen

In samenwerking met de lokale ziekgroepen wordt tweejaarlijks een gezamenlijke ziekenzegen aangeboden. Op verschillende plaatsen gaat daar een informatiemiddag voor alle betrokkenen aan vooraf. Deze gezamenlijke ziekenzegen kan plaatsvinden waar een werkgroep zieken- en ouderenbezoek deze kan organiseren, dat wil zeggen in Axel (WZC De Vurssche), Philippine (Gemeenschapshuis De Kaaie), Sas van Gent\Zandstraat (WZC De Redoute), Sluiskil (PKN-kerk) en Westdorpe (WZC 't Verlaet). De viering van de gezamenlijke ziekenzegen sterkt zieken, ouderen en hun naasten. Wie dat wil kan op een ander moment de ziekenzalving ontvangen.

2.1.10 Biecht

De biecht is het sacrament van boete en verzoening. Het is mogelijk om te biechten bij de pastoor van de parochie. Afspraken hiervoor worden rechtstreeks met de pastoor gemaakt.

2.1.10.1 Boeteviering

In de gezamenlijke boeteviering biedt de liturgie ruime gelegenheid om als individu en als geloofsgemeenschap tot inkeer te komen. Bevrijding en genade staan ook hier centraal. De

gezamenlijke boeteviering is een parochiële viering en vindt plaats in de Advent en in de Veertigdagentijd.

2.1.11 Uitvaartliturgie

De aandacht voor de zorg rond lijden en sterven in het publieke discours neemt alleen maar toe. Uitvaartcentra en individuele rituelenbegeleiders doen een groeiend deel van de uitvaarten. Hun centra zijn uitgerust met moderne audiovisuele middelen. Parochies kunnen de afname van het aantal kerkelijke uitvaarten versnellen, door niet tijdig te investeren in moderne middelen maar ook door geen oog te hebben voor de gevolgen van krimpende pastorale teams en de veroudering van vrijwilligers (koster, acolieten, koorleden). De Elisabeth-parochie wil de afname van kerkelijke uitvaarten echter niet helpen versnellen. Het gaat in tegen haar missie en visie. Gebrek aan zorg rondom lijden en dood holt een parochie uit, maakt haar steeds minder zichtbaar en vervlakt het pastoraat.¹³

2.1.11.1 Uitvaartlocaties

Om de pastorale presentie in de verschillende geloofsgemeenschappen te verbeteren wordt het beleid op het vlak van uitvaartlocaties verruimd. Nieuw is, dat het in overleg met het pastoraal team mogelijk is een kerkelijke uitvaart te houden op andere plaatsen dan in kerken en uitvaartcentra. Met name in de dorpen waar een parochiële begraafplaats is, is dit verlangen groot. Voorwaarde is dat de beoogde ruimte voldoet aan wat nodig is voor het houden van een kerkelijke uitvaart. Dat wil zeggen: de ruimte is goed toegankelijk, er zijn technische voorzieningen (microfoon, cd-speler), er zijn liturgische voorwerpen, zoals Paaskaars, kaarsen, wijwater en een processiekruis. Daarnaast zijn er vrijwilligers uit de betreffende geloofsgemeenschap aanwezig, die zorgen dat de ruimte tijdig open is en verwarmd, en dat de liturgische voorwerpen klaar staan.

Specifieke informatie over de regeling en uitvoering van uitvaarten staat vermeld in Bijlage II: 'Uitvaarten', p.40.

2.1.12 Liturgiegroepen

In alle drie de parochiekernen zijn werkgroepen liturgie actief. Zij gaan in hun kern vijf à zes zondagen per jaar voor. In parochiekern Noord verzorgt de werkgroep de Kruisweg op Goede Vrijdag. De werkgroepen gaan ook in de verzorgingshuizen voor (De Vurssche, De Redoute, Ter Schorre). 't Verlaet heeft een eigen werkgroep liturgie. In de drie pastorale teams in Zeeuws-Vlaanderen is men zich bewust dat de inzet van liturgiegroepen op termijn zal afnemen. Zij zijn voornemens te overleggen hoe zij samen de liturgische en pastorale presentie kunnen behoeden, in samenwerking met liturgiegroepen, emeriti en andere voorgangers.

2.1.12.1 Werving, vorming en ondersteuning

Werving

Bij de afkondigingen en via het Regioblad wordt regelmatig gevraagd om nieuwe leden voor de werkgroep liturgie. Ook spreken pastores en vrijwilligers mensen persoonlijk aan.

Vorming

De leden van de werkgroepen zijn gevormd door het cursusaanbod van de Pastorale School en van de Catechese met volwassenen. Dit aanbod is verdampt vanwege bezuinigingen (terugloop pastorale beroepskrachten) en gebrek aan belangstelling. Een belangrijk deel van de werkgroepleden schuift aan bij aanbod op het vlak van geloofsverdieping, te weten de geloofsgesprekken op zondagmorgen en bij 'Open Deur'-bijeenkomsten.

¹³ Zie ook 'uitvaartvoorgangers', 2.1.13.

Ondersteuning

De inhoudelijke ondersteuning wordt door een pastoraal werker geboden naar behoefte. De werkgroepen maken onder meer gebruik van 'Werkboek zondagsliturgie' (Gooi & Sticht, Kampen), 'In Uw midden' (Maastricht) en digitaal: Tijdschrift voor Verkondiging (Ned. Provincie v.d. Orde der Minderbroeders, Utrecht). Ondersteuning krijgen de werkgroepen ook van lectoren, koren, kosters en acolieten.

2.1.13 Uitvaartvoorgangers

In de Elisabeth-parochie gaan bij uitvaarten voor: leden van het pastoraal team, emeriti en pastores van elders. Tot nu toe zijn er geen vrijwilligers opgeleid om bij een uitvaart voor te gaan.

De redenen:

- de zorg rondom lijden en sterven is kernpastoraat
- de professioneel opgeleide pastor heeft de deskundigheid en de ervaring
- de zorg voor de gestorvenen is gebed in het geheel van het parochieleven: pastores en geloofsgemeenschap zijn verbonden met de gestorvene en zijn\haar nabestaanden
- een waardig afscheid is heilzaam: het is belangrijk voor het proces van rouwverwerking
- een waardig afscheid is goed voor parochie en Kerk: de Kerk is zichtbaar aanwezig: ze laat het geloof zien waar ze voor staat en maakt pastorale nabijheid waar. Op die manier is de plaatselijke kerk een ambassadeur voor de Kerk als geheel.
- uitvaarten zijn een bron van inkomsten; het tarief voor een uitvaart is dermate, dat nabestaanden een professionele voorganger mogen verwachten.
- tot aanvang 2013 waren er voldoende pastoraal werkenden in dienst voor een adequate opvang van uitvaarten.

De versmalling van het pastoraal team in de Elisabeth-parochie maakt de opvang van uitvaarten kwetsbaar. De versmalling maakt ook dat het opleiden van vrijwilligers een extra belasting vormt. Veranderingen in de pastorale teams in de belendende parochies ten oosten en ten westen van de Elisabeth-parochie maken de opvang van uitvaarten ook daar kwetsbaar. De belasting zou kunnen worden gespreid door een uitvaartschema te maken voor beschikbare kerkelijke uitvaartvoorgangers in heel Zeeuws-Vlaanderen. Om te beginnen in de vakantietijd kan men dan zorgen voor voldoende achterwacht. Hiervoor zou het model van de Interparochiële Vereniging door de drie parochies kunnen worden gebruikt, toegespitst op kerkelijke uitvaartzorg.

2.1.14 Kerkmuziek - koren

In oktober 2013 is in overleg met de koren en organisten een regeling afgesproken.¹⁴ De uitgangspunten, hieronder genoemd, blijven van kracht. De toelichting van de uitgangspunten en de regeling staan vermeld in *Bijlage III: 'Kerkmuziek – koren', p.42*, evenals een beschrijving van de verschillende koren en musici, hun inzet en de verdeling van het budget.

Uitgangspunten

- 1^e: De inzet van koren en organisten verhoogt de kwaliteit van de liturgie.
- 2^e: Koorzang c.q. begeleiding door een organist dient ter ondersteuning van de volkszang.
- 3^e: De inzet van koren is kerkopbouwend van aard, zowel in de parochiekern als parochieel.
- 4^e: Een evenwichtige inzet van koren en organisten over de gehele parochie wordt nagestreefd.

¹⁴ Uit: Inzet koren en organisten. Oktober 2013

2.2 Catechese

2.2.1 Missie catechese

In zowel sacramentencatechese als in ander catechetisch verband zijn we vanuit de naam van onze parochie gericht op genade en bevrijding door Jezus Christus, omwille van Gods barmhartigheid voor mens en wereld. Wij willen dit geloof doorgeven, door recht te doen aan bronnen van geloof, door met jong en oud actief op zoek te gaan naar hun oorspronkelijke en hun actuele betekenis en de ethische vertaling ervan in het eigen leven.

2.2.2 Visie catechese

Zonder catechese wordt gewetensvorming verwaarloosd, blijft geloof steken in de kinderschoenen en worden sacramenten verschaald tot één magisch ogenblik, dat onvoldoende recht doet aan de rijke bedding van Evangelie en Kerk.

Catechese –of liever geloofsvorming- zoekt in het totaal van de wereld, van het leven, naar zin, ethiek en verbeelding. Haar aard komt tot uiting in een eigen taalspel van woorden, verhalen, symbolen en rituelen.

In de catechese sluiten we aan bij twee belangrijke pijlers in ‘Weg van verlangen’: het verlangen naar kennis en het verlangen naar dingen samen doen.¹⁵ In de catechese reiken we handvatten aan, die mensen van alle leeftijden en waar ook vandaan, helpen om zelfstandig over geloof en bronnen van geloof te kunnen denken en spreken. Dit doen we zoveel mogelijk in groepen, in verbondenheid met de geloofsgemeenschap. Dat betekent dat catechese bij voorkeur op zondag gebeurt en wordt geïntegreerd in een programma met een zondagsviering, conform ‘Zondag Centraal’.

2.2.3 Sacramentencatechese

De momenten waarop jonge mensen contact zoeken met de Kerk, worden veelal bepaald door de vraag naar een sacrament. Die contactmomenten worden schaarser, daarom is het meer dan ooit van belang kwaliteit te bieden bij de voorbereiding op de Doop-, Communie-, Vormsel en Huwelijksviering. Die kwaliteit begint bij luisteren, geuit gelovig verlangen serieus nemen en mensen vertrouwen.¹⁶ In de sacramentencatechese wordt inzicht gegeven in de betekenis van het sacrament, zowel voor degene die het ontvangt, als voor de geloofsgemeenschap.

Deelnemers spreken met elkaar over persoonlijk geloof en leven. In de bijeenkomsten is ook aandacht voor het reilen en zeilen van de parochie. Voor alle betrokkenen, jong en ouder, geldt als doel dat zij groeien in kennis van geloof, zodanig dat zij hun persoonlijk geloof verdiepen en er met meer zelfvertrouwen en nuance over kunnen denken en spreken, in de hoop dat zij zó geraakt worden, dat zij hun levende relatie met God blijvend willen ontwikkelen.

Specifieke informatie over regelingen en uitvoering staat vermeld in Bijlage IV: ‘Sacramentencatechese’.

¹⁵ Een weg van Verlangen. Pastoraal beleidsplan voor de Elisabeth-parochie. Juni 2006, p.14 e.v.

¹⁶ Zie bij Visie: problematiek, krimp.

2.2.4 Volwassenencatechese

In onze parochie is er behalve voor sacramentencatechese veel aandacht geweest voor vorming van volwassenen (Catechese met volwassenen; Pastorale School De Linkeroever, gedragen door de parochies in Zeeuws-Vlaanderen). Enerzijds was er een groot verlangen naar kennis, bijvoorbeeld van Schrift en Traditie, anderzijds had de parochie nood aan goed toegeruste mensen, bijvoorbeeld op het vlak van bestuur, liturgie, rouwverwerking of kindernevendienst. Dit uitgebreide programma wordt niet meer aangeboden.

Op bescheidener schaal gebeurt vorming van volwassenen op de volgende wijze:

- bij toerusting door pastores, van besturen, commissies en werkgroepen
- door verdiepende artikelen in het Regioblad
- in de verkondiging
- bij het lezingengesprek op zondagmorgen
- bij Open Deur-bijeenkomsten
- bij sacramentencatechese: vorming van volwassenen (ouders, verzorgers) gebeurt ook over de hoofden van de kinderen heen, bij de voorbereiding op de Doop, de Eerste Heilige Communie en het Vormsel.

De inzet van volwassenencatechese is, dat mensen groeien in kennis van geloof en daardoor zowel hun persoonlijk geloof verdiepen, als er ook met meer zelfvertrouwen en nuance over denken en spreken. Zulk een geloof kan niet zonder daden blijven (catechese leidt tot zien, tot gemotiveerd handelen, tot diaconie).

Hebben mensen een taak als vrijwilliger (bv. koster, koorlid, rouwbegeleider, bestuurder), dan weten zij hun taak beter te verbinden met het grotere geheel van parochie, Kerk en leven. De kwaliteit van wat zij doen -en daardoor de werking van de parochie- neemt toe. Ook hebben zij beter zicht op hun persoonlijke drijfveren.

2.2.4.1 Bedevaart

Ruimte voor geloofsverdieping en bezinning voor volwassenen is er bij de jaarlijkse bedevaart naar Oostakker (B) en Banneux (B). De bedevaart naar Banneux is ingebed in een traject. De deelnemers starten met een inhoudelijke voorbereiding. Vervolgens volgt de bedevaart zelf. Na de bedevaart volgt een bijeenkomst waar ervaringen worden gedeeld. Het traject wordt voltooid bij de viering van Maria Tenhemelopneming op 15 augustus.

Behalve aan catechese dragen bedevaarten ook bij aan de parochieopbouw.

2.2.5 Jongerencatechese

Naast sacramentencatechese is er een doorlopend catechetisch aanbod voor kinderen tussen vier en twaalf jaar bij de kindernevendienst. Ook worden op verzoek basisscholen bezocht. De scholen vragen soms ook om een rondleiding in één van de kerken. Voor kinderen en jongvolwassenen van twaalf jaar en ouder is in de parochie geen regulier catechetisch aanbod. Zij zijn wel actief rondom projecten die in afgeleide zin catechetisch zijn: tijdens de Vastenactie organiseren jongeren uit parochiekern Zuidoost een benefietavond.

2.3 Diaconie en Caritas

2.3.1 Missie diaconie en Caritas

*In zowel diaconie als Caritas
zijn we vanuit de naam van onze parochie gericht
op genade en bevrijding door Jezus Christus,
omwille van Gods barmhartigheid voor mens en wereld.
Wij leven dit geloof
door ons in concrete zorg te verbinden met kwetsbare naasten,
veraf en dichtbij,
gericht op het bloeien van hun vrijheid, gerechtigheid en vrede.*

2.3.2 Visie diaconie en Caritas

*'Ik zag mensen in zorg voor zieken en ouderen, voor daklozen, ontrechten, ex-delinquenten; mensen die troost brengen en eenzamen tegemoet gaan, die trachten te helen wat een harde samenleving breekt, en zo gerechtigheid doen.'*¹⁷

Diaconie en Caritas zijn verweven met alles wat de parochie doet. In liturgie en catechese vormen Woord en Sacrament het geweten, scherpen de kritische blik, openen het hart en wekken mildheid en mededogen. In diaconie en Caritas worden Woord en Sacrament concreet: Jezus is present in daden van barmhartigheid, vrede, bevrijding en gerechtigheid hier en nu, waardoor de liefde van God beleefd wordt. Die liefde wil dat ieder mens, dichtbij of veraf, tot zijn of haar recht kan komen. Armoede, honger, gebrek aan gezondheidszorg en onderwijs, oorlog, geweld, discriminatie verhinderen dat, maar ook ziekte, werkloosheid, eenzaamheid en verdriet.

Diaconie en Caritas zetten zich in om

- mensen direct bij te staan in geestelijke en materiële nood
- geld en middelen in te zamelen voor het noodfonds van Caritas
- geld en middelen in te zamelen voor organisaties die mensen in nood helpen
- gelovigen toe te rusten op het vlak van mensenrechten, vredeswerk en uitputting van de schepping door concrete acties en thema-avonden
- gelovigen bewust te maken van de diaconale opdracht van de Kerk in de wereld.

2.3.3 Opbouw diaconie

2.3.3.1 Caritas

De Elisabeth-parochie heeft één caritasinstelling. Caritas beheert het noodfonds, stelt jaarlijks het collecteschema samen en legt het ter advies voor aan de Beleidswerkgroep Diaconie en de drie parochiekerncommissies. Vervolgens legt het parochiebestuur het collecteschema ter goedkeuring voor aan de parochievergadering. Caritas draagt zorg voor de juiste afdracht van de collectegelden.

¹⁷ Uit 'De openbaring van Elisabeth'; hoofdstuk 'Visie': 1.3.1.1.

Collecteschema

Naast de gebruikelijke collecte tijdens de vieringen, die bestemd zijn voor de noden van het Bisdom en de voortgang van het pastoraat en de daarbij benodigde middelen, is er regelmatig een extra collecte. Hiervoor wordt jaarlijks een collecteschema vastgesteld. Het schema schrijft extra collectes voor, die in iedere parochiekern worden gehouden. Valt een extra collecte door omstandigheden uit, dan wordt na overleg met het pastoraal team deze collecte op een andere zondag ingehaald. Op zondagen waarop geen extra collecte is ingevuld, kunnen parochiekerncommissies in overleg met het pastoraal team extra collectes toevoegen. De opbrengst van de extra collecte wordt vermeld op het mededelingenblad van de daaropvolgende zondag, op de website en in het Regioblad.

2.3.3.2 Diaconie

De diaconale werking van de parochie wordt georganiseerd -behalve door Caritas- door het pastoraal team, de Beleidswerkgroep Diaconie en de diaconale werkgroepen. Vanuit het pastoraal team is pastor Niek van Waterschoot verantwoordelijk voor de diaconie. Hij houdt toezicht op in- en uitvoering van diaconaal beleid. Hij is begeleider van en aanspreekpunt voor de verschillende diaconale werkgroepen, coördineert hun toerusting en onderhoudt diaconale contacten in vicariaat, bisdom, oecumene en samenleving.

De diaconale werkgroepen zorgen voor de uitvoering van het praktische diaconale werk. Om dat met vrucht te kunnen doen, hebben zij zelf oog voor wat er leeft, zowel binnen als buiten hun werkgroep. Goede organisatie en communicatie staan steeds op de agenda, evenals hun verbondenheid met de parochiekern en de parochie. Ook zorgen zij zoveel mogelijk zelf voor aandacht voor hun activiteiten via het zondagse mededelingenblad, het Regioblad, de website en andere media.

De Beleidswerkgroep Diaconie is mede verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het diaconaal beleid in de Elisabeth-parochie. Deze parochiële werkgroep stimuleert diaconale bewustwording door concrete acties te houden en thema-avonden aan te bieden.

Specifieke informatie over diaconale activiteiten staat vermeld in Bijlage V: 'Diaconale activiteiten', p.47.

2.3.3.2.1 Vastenactie

In de Vasten of Veertigdagentijd wordt gelovigen met nadruk gevraagd oog te hebben voor hun persoonlijke wijze van leven in het licht van de schreeuw om barmhartigheid die klinkt tijdens de bezinning op Pasen. De parochiële Werkgroep Vastenactie van de Elisabeth-parochie streeft ernaar om in overleg met de landelijke Vastenactie geld in te zamelen voor een kleinschalig project dat opgezet is door mensen die wortels hebben in de Kanaalzone.

Specifieke informatie over doelstellingen en activiteiten van de Werkgroep Vastenactie staat vermeld in Bijlage V.7: 'Werkgroep Vastenactie', p.48.

2.4 Parochieopbouw

2.4.1 Missie parochieopbouw

In de parochieopbouw

zijn we vanuit de naam van onze parochie gericht

op genade en bevrijding door Jezus Christus,

omwille van Gods barmhartigheid voor mens en wereld.

Wij willen bouwen aan een gemeenschap naar Gods hart

door luisterend en open,

de ander in ons leven toe te laten

naaste te worden

en door deze gezindheid bij te dragen aan de leefbaarheid van deze streek.

2.4.2 Visie parochieopbouw

De Elisabeth-parochie is pastoraal aanwezig in haar geloofsgemeenschappen, die geclusterd zijn in drie parochiekernen die samen de éne parochie vormen. Er zijn plaatselijke activiteiten, de parochiekern betreffende activiteiten en parochiële of regionale activiteiten (micro-, meso-, macroniveau). Iedere activiteit is een representant van de gehele parochie. Plaatselijke geloofsgemeenschappen en parochiekernen zijn zich bewust dat zij in deze tijd onvermijdelijk deel zijn van een groter pastoraal geheel. Het is echter niet ondenkbaar dat zij in de komende jaren met een verder uitdijende parochie of samenwerkingsverband te maken krijgen, dat wil zeggen: met pastores en besturen op grotere afstand. Daarom is het met het oog op de toekomst van het grootste belang de vitaliteit ter plekke verder te versterken, door zowel de plaatselijke zelfstandigheid te koesteren en te stimuleren als ook de samenwerking in het netwerk van de parochie te verbeteren. Dit belang werd al onderkend in de beleidsplannen 'Weg van verlangen' en 'Zondag Centraal'. Voor een goede voortgang van het opbouwwerk is continuïteit met dat beleid geboden. Op de langere termijn kan de vitaliteit worden geëvalueerd en huidig beleid worden bijgesteld (beleidsplan 2022-2027).

2.4.3 Kerken en Pastoraal Centrum

Conform 'Zondag Centraal' zijn er drie kerken:

parochiekern Noord:	Emmaüskerk,	Terneuzen
parochiekern Zuidoost:	H. Maria Hemelvaart,	Zuiddorpe
parochiekern Zuidwest:	H. Maria Hemelvaart,	Philippine.

Zie ook: 2.1.2 Visie Liturgie.

2.4.3.1 Pastoraal Centrum

Eind jaren negentig is te Sluiskil het Regionaal Pastoraal Centrum (RPC) gevestigd door de toenmalige Interparochiële Vereniging Midden-Zeeuwsch-Vlaanderen. Na de fusie kreeg het RPC de naam 'Bureau Elisabeth-parochie'. Medio 2017 verhuist het Bureau Elisabeth-parochie naar Terneuzen, waar het wordt ondergebracht bij de accommodatie van het Emmaüscentrum bij de Emmaüskerk. Het Emmaüscentrum, dat een laagdrempelige inloop wil zijn en dagelijks aanloop krijgt, heeft de beschikking over een eigen ontvangstruimte. Het Bureau Elisabeth-parochie biedt werkplekken voor de pastores, de administratief medewerker en vrijwilligers van het Bureau Elisabeth-parochie. Ook is er ruimte voor parochiearchief en documentatie en is er vergadermogelijkheid voor groepen tot twintig personen.

2.4.4 Activiteiten die parochieopbouw bevorderen

Parochieopbouw wordt in het algemeen bevorderd door permanente aandacht voor de transparantie van de organisatie, effectieve communicatie en een adequaat en pastoraal vrijwilligersbeleid. Hierdoor is al een levend parochieel netwerk opgebouwd.

Zowel plaatselijke, de parochiekern betreffende, als parochiële activiteiten (micro-, meso-, macroniveau) brengen kris kras door de parochie gemeenschap en verbondenheid. Wat daarbij bevorderend werkt is de ervaring van mensen dat zij zelf inbreng hebben en de vormgeving en expressie van hun geloof mede bepalen. Voorbeelden hiervan zijn de bedevaart naar Oostakker, de ontmoetingsmaaltijden en de Elisabethdag.

2.4.4.1 De éne parochie

De Elisabeth-parochie is een streekparochie. Vóór de fusie in 2003 bestond er reeds lang samenwerking in de kanaalzone. Met name de kerksluitingen leidden tot spanning tussen plaatselijke geloofsgemeenschappen, hun parochiekernen en parochie. Desondanks heeft de Elisabeth-parochie wél een eigen identiteit weten te ontwikkelen, met name door een proces van permanente beleidsontwikkeling. Ook in de in 2013 nieuwgevormde parochiekernen ontwikkelt zich al iets van identiteit. Dat neemt niet weg dat het in 2017 nog niet voor alle geloofsgemeenschappen vanzelfsprekend is verder te kijken dan eigen grenzen en belangen. Het streven is dat parochianen zich kunnen verbinden met zowel de identiteit van hun plaatselijke geloofsgemeenschap als met de identiteit van hun regionale parochie. Daarom is het van belang om bij het spreken over de éne parochie ook werkelijk inclusief te spreken, zodanig dat parochianen weten: waar wij in deze streek ook wonen: wij horen erbij.

De éne parochie wordt op verschillende manieren gerealiseerd:

- één pastoor
- één pastoraal team, bestaand uit de pastoor en twee pastoraal werkers
- één parochiebestuur
- één parochievergadering
- één Caritas
- één Diaconie
- één Pastoraal Centrum
- één viering van het Paastriduüm
- één parochieel aanbod van (sacramenten-)catechese
- één rooster voor liturgische vieringen
- één rooster voor uitvaarten
- één mobiele telefoonwacht (06 5399 7850)
- één Regioblad
- één jaarboekje¹⁸
- één website (www.eparochie.nl)
- één groep van parochiële mededelingen op het wekelijkse mededelingenblad in de drie kerken
- één groep van parochiële mededelingen bij de afkondigingen in de drie kerken
- één jaarlijks parochiefeest.

De jaarlijkse feestdag van de parochie wordt georganiseerd door het parochiële Comité Elisabethdagen. Daarnaast zijn er verschillende parochiële vieringen (zie bijlage I) en bedevaarten.

¹⁸ Mogelijk wordt het jaarboekje in 2018 niet meer aangeboden, vanwege de kosten.

2.4.5 Aanwezigheid parochie in plaatsen waar een kerk gesloten is

In Axel, Hoek, Sas van Gent\Zandstraat, Sluiskil en Westdorpe zijn de katholieke kerken gesloten. Het beleid van Zondag Centraal houdt in, dat iedere parochiekern beschikt over een kerk, een kapel en een ontmoetingscentrum.

- In parochiekern Noord bevinden deze ruimtes zich onder hetzelfde dak, te Terneuzen.
- In parochiekern Zuidoost staat de kerk te Zuiddorpe, de kapel te Westdorpe en de ontmoetingsruimte te Axel (Perron Zuidoost).
- In parochiekern Zuidwest staat de kerk te Philippine. In Sas van Gent\Zandstraat en Sluiskil zijn nog geen kapel en ontmoetingsruimte gerealiseerd.

Voor de **liturgische** presentie in geloofsgemeenschappen waar een kerk gesloten is: zie bijlage I. De liturgische presentie is groter naarmate er in een geloofsgemeenschap een verzorgingshuis of woonzorgcentrum is. In Philippine, Sluiskil, Zandstraat en Zuiddorpe ontbreken deze voorzieningen.

De **diaconale** presentie in de geloofsgemeenschappen waar een kerk gesloten is, is behouden gebleven dankzij de inzet van de zieken- en ouderenbezoekgroepen.

De **catechetische** presentie in geloofsgemeenschappen waar een kerk gesloten is, is behouden gebleven in Axel (deel voorbereiding vormelingen en Open Deur), Sluiskil (Open Deur) en Westdorpe (de bedevaart naar Oostakker).

2.5 Oecumene

2.5.1 Missie oecumene

In de oecumene

*zijn we vanuit de naam van onze parochie gericht
op genade en bevrijding door Jezus Christus,
omwille van Gods barmhartigheid voor mens en wereld.*

*Wij herkennen ons in onze gelovige naaste,
richten ons niet op wat ons verdeelt*

en zien veelvormigheid als rijkdom.

Wij weten ons geroepen elkaar gaande te houden

*omwille van de blijvende tegenwoordigheid van gelovig leven in deze streek,
omwille van vrijheid, gerechtigheid en vrede.*

2.5.2 Visie oecumene

In Zeeuws-Vlaanderen leefden gelovigen van verschillende godsdiensten lange tijd langs elkaar heen. De plaatselijke cultuur werd enerzijds bepaald door de godsdienst, anderzijds door ligging, omvang en samenstelling van de bevolking (arm\rijk). Iedere geloofsgemeenschap van de Elisabeth-parochie, hoe dichtbij elkaar soms ook gelegen, heeft haar eigen geschiedenis, dialect en cultuur. Maar mensen leven veel minder op een eiland dan voorheen. Ze werken samen, volgen samen onderwijs, worden burens, vrienden, geliefden. De ontmoeting met een ander geloof maakt dat het eigen geloof in een ander licht komt te staan. De verschillen roepen vele vragen op die een motor zijn voor verdieping en ontwikkeling van het geloof. De eigen identiteit wordt bevraagd, verhelderd en geprofileerd. Oecumene vormt geen bedreiging van de eigen identiteit, maar verandert mensen wel. De blik richt zich meer naar buiten, de nuance in het denken neemt toe en vooroordelen worden milder.

De Elisabeth-parochie verbindt zich actief met gelovigen van Protestantse en Reformatorische gemeenten. Haar pastores weten de pastores van deze gemeenten goed te vinden. Deze gezindheid draagt bij aan de pastorale geloofwaardigheid. Vele contacten verknopen het netwerk van de parochie met de netwerken van de gemeenten.

Met het oog op de toekomst is uitbreiding van de samenwerking geboden. De Elisabeth-parochie hoopt eens samen te kunnen komen rond de tafel van de éne Heer. Dat dat nu niet is toegestaan, mag de samenwerking niet verlammen. Er is immers zoveel dat wel is toegestaan. Een punt van zorg is dat de toenemende belasting van pastores en vrijwilligers invloed heeft op ruimte voor samenwerking. Om de oecumenische openheid te behoeden en te bevorderen dienen pastoraal team, bestuurders, werkgroepen en commissies de oecumene telkens nadrukkelijk op de agenda te zetten en indien mogelijk een parochiële werkgroep oecumene te vormen. Deze werkgroep zou zich ook kunnen inzetten voor de uitbreiding van contacten met vertegenwoordigers van niet-christelijke godsdiensten zoals de Islam.

2.5.3 Wat is er en waar

Specifieke informatie over de wijze waarop de oecumene gestalte krijgt staat vermeld in bijlage VI: 'Oecumene', p.49.

3. Personeel en vrijwilligers

3.1 Personeel

3.1.1 Bemensing en formatie

Het pastoraal team bestaat uit pastoor Wiel Wiertz, (parttime, 0,3 fte) en twee pastoraal werkers Niek van Waterschoot (secretaris team) en Marjan Dieleman-Fopma (beiden fulltime). Het Bureau van de Elisabeth-parochie wordt bemand door Jan Vermunt, administratief medewerker, gedetacheerd door Dethon (fulltime: 36 uur inclusief 10 reisen) en door vrijwilligers.

3.1.2 Verdeling van taken

Op grond van ieders ambt, zending en talenten is de verantwoordelijkheid voor het pastoraat verdeeld. In de uitvoering van het pastoraat werken vele vrijwilligers mee, onder eindverantwoordelijkheid van het pastoraal team en het parochiebestuur.

Specifieke informatie over de verdeling van de taken staat vermeld in Bijlage VII 'Wie doet wat in het pastoraat?'.

3.1.3 Teammanagement en teamvorming

De teamleden vergaderen samen. De secretaris maakt een agenda en een verslag. De huidige samenstelling van het team is nog pril. De verwachting is dat in de komende jaren de huidige pastorale beroepskrachten van West-, Midden- en Oost-Zeeuws-Vlaanderen vaker zullen samenwerken. Zij zijn hierover in gesprek. Deze samenwerking is een stimulans voor de drie parochiebesturen om hetzelfde te doen en te onderzoeken hoe zij hun beroepskrachten en vrijwilligers nu en in de toekomst kunnen faciliteren.

3.1.4 Professionalisering

Op 13 juni 2016 kondigde Bisschop J.W.M. Liesen per brief¹⁹ aan dat er met ingang van 1 september 2016 een nieuwe regeling van kracht is voor de voortgezette vorming van pastorale beroepskrachten in het Bisdome van Breda:

“Volgens de geldende regelingen maken gewijde ambtsdragers tijd vrij voor studie en retraite (Canon 276.4, 279, 533.2). Pastoraal werk(st)ers kunnen volgens de geldende regelingen in de Rechtspositie voor Pastoraal Werkenden (RPW) aanspraak maken op maximaal drie dagen bijscholing en vijf dagen studieconferenties per jaar. Daarnaast was er de mogelijkheid voor de priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers om eenmaal per vijf jaar een verzoek in te dienen voor een sabbatsperiode van maximaal drie maanden. De beperkte samenstelling van de pastorale teams laat echter niet altijd toe dat de leden een sabbatsverlof van drie maanden kunnen opnemen. Doel van de aangepaste regeling blijft zoals voorheen deskundigheidsbevordering en geestelijke voeding. De voortgezette vorming houdt zowel studie als bezinning in. Ook retraites kunnen hieronder vallen. In de nieuwe regeling worden de gewijde ambtsdragers en de pastoraal werk(st)ers geacht gemiddeld tien werkdagen per jaar (op basis van 1 fte aanstelling) te besteden aan voortgezette vorming. De jaarlijkse VPV-dag is vast onderdeel van deze tien studiedagen. Het blijft mogelijk om studiedagen op te sparen om eens in de vijf

¹⁹ Kenmerk 032/53/2016 Nieuwe regeling voortgezette vorming (*in cursief*: citaat uit de brief, blz.1)

jaar een sabbat te houden. Dit sabbatsverlof duurt maximaal twee maanden. Per jaar is per pastorale beroepskracht (op basis van 1 fte aanstelling) € 500,- voor studie en bezinning beschikbaar. Dit wordt betaald door de parochie.”

In de begroting van de Elisabeth-parochie is een vaste post voor studie\professionalisering opgenomen. Het is de verantwoordelijkheid van het parochiebestuur en het pastoraal team²⁰ om zorg te dragen voor professionalisering. Zoals de Bisschop schrijft, staat professionalisering onder druk door de krappe bezetting van pastorale teams. Mogelijk biedt een groeiende samenwerking tussen de teams van West-, Midden- en Oost-Zeeuws-Vlaanderen pastores meer ruimte voor studie.

3.2 Beleid met betrekking tot vrijwilligers

3.2.1 Inleiding

Toen in de jaren zeventig van de vorige eeuw zichtbaar werd dat het aantal priesterroepingen sterk afnam, werden onder meer in onze streek maatregelen genomen om te zorgen dat het geloof ook zonder de directe nabijheid van pastorale beroepskrachten zou kunnen worden gevierd, geleefd en doorgegeven. Naast mensen die al een taak hadden (als vrijwilliger of betaald), zoals koster, dirigenten, musici, koorleden, acolieten, misdienaars en leden van het parochiebestuur, werden parochianen gevraagd vrijwilliger te worden voor tal van pastorale taken, bijvoorbeeld voor ziekenbezoek, rouwbegeleiding, sacramentencatechese en vieringen. Zij kregen hiervoor scholing en begeleiding.

3.2.2 Vrijwilligersbeleid

De Elisabeth-parochie heeft nog altijd vele parochianen die vrijwilligerswerk willen doen. Door veranderingen in kerk en samenleving kost het echter steeds meer moeite een vrijwilliger te vervangen die zijn\haar taak niet langer kan of wil uitvoeren. Dat leidt ertoe, dat actieve vrijwilligers taken ‘stapelen’, dat pastorale beroepskrachten het met minder ondersteuning moeten doen, en dat vacatures in besturen lang open staan.²¹ Deze smaller wordende basis voor het pastoraat vraagt om een krachtig vrijwilligersbeleid. Het pastoraal team en het parochiebestuur zorgen dat vrijwilligers prettig kunnen functioneren, met name door:

- het stimuleren van hun gelovige motivatie
- duidelijkheid over de waarde van hun werk
- vertrouwen in de bestuurlijke context
- optimalisering van de communicatie.

3.2.2.1 Kenmerken van vrijwilligersbeleid

Het vrijwilligersbeleid in de Elisabeth-parochie streeft naar de volgende kenmerken:

- vrijwilligers werken in duidelijke verbanden\werkgroepen
- vrijwilligers weten wat de plaats is van hun verband\werkgroep in het geheel van de organisatie
- vrijwilligers zijn vertegenwoordigd in parochiële beleidswerkgroepen
- vrijwilligers worden betrokken bij de besluitvorming
- vrijwilligers zijn goed op de hoogte van de inhoud van hun taak
- vrijwilligers werken zelfstandig

²⁰ Beroepscode voor r.-k. pastores. VPW Nederland, 2011, p.5, 2.3: De pastor besteedt voortdurende zorg aan de groei in spiritualiteit, en het op peil houden van de vakkennis en de vaardigheden die noodzakelijk zijn voor kwalitatief goed pastoraat. De pastor ziet het als een plicht deel te nemen aan voortgezette scholing en vorming.

²¹ Zie ook 1.3.1.3.1:5^e: Verdere toename van de krimp, 2.1.12.1 Werving, vorming en ondersteuning en 2.4.2 Visie parochieopbouw.

- vrijwilligers zijn geregistreerd, met aandacht voor de VOG (Verklaring Omtrent het Gedrag)
- vrijwilligers kunnen terecht bij een vertrouwenspersoon
- vrijwilligers krijgen vorming en toerusting van het pastoraal team en het Sint Franciscuscentrum
- vrijwilligers worden inhoudelijk begeleid door het pastoraal team
- vrijwilligers worden gefaciliteerd door het parochiebestuur
- vrijwilligers die vele jaren actief zijn, kunnen worden voorgedragen voor de Elisabeth-penning
- in PKC Noord coördineert de Werkgroep Vernieuwing de vrijwilligers
- in PKC Zuidoost wordt jaarlijks met de vrijwilligers geëvalueerd
- in PKC Zuidwest nemen vrijwilligers deel aan de vergaderingen van de parochiekerncommissie

3.2.2.2 Verklaring Omtrent Gedrag (VOG)

Een Verklaring Omtrent Gedrag is nodig voor de vrijwilligers die betrokken zijn bij de financiën van de parochie. Ook is een VOG nodig voor vrijwilligers die met kinderen omgaan en hen begeleiden. Deze regeling geldt voor nieuwe vrijwilligers met ingang van 1 januari 2014. Er moet een aanvraag worden ingediend bij de gemeente. De hieraan verbonden kosten zijn voor de parochie. Voor verdere informatie zie de website van het bisdom (www.bisdomvanbreda.nl).

3.2.2.3 Bijeenkomsten voor vrijwilligers

Vrijwilligers organiseren onderling bijeenkomsten (bv. een Caecilia-avond). Eens in de twee jaar is er per parochiekern een vrijwilligersavond. Het is de gewoonte dat het pastoraal team hiervoor wordt uitgenodigd. Voor een parochiebrede vrijwilligersavond ontbreekt momenteel draagvlak. Met ingang van 2018 worden vrijwilligers parochiebreed uitgenodigd voor een Nieuwjaarsreceptie.

4. Financiën

4.1 Terugblik

De afgelopen jaren kampte de Elisabeth-parochie met grote jaarlijkse tekorten die opliepen tot bijna € 160.000,-. De ontstane tekorten waren en zijn een gevolg van de toenemende ontkerkelijking. Er gaan minder parochianen naar de kerk. Dit komt tot uiting in een lagere ontvangst van parochiebijdrage, minder collectegelden en minder betaalde kerkelijke diensten. Door teruglopende inkomsten werd het steeds moeilijker om alle lasten op te brengen. Een hervorming was noodzakelijk. Dit resulteerde per 1 januari 2013 in het sluiten van zes van de negen kerkgebouwen. Tevens werd het pastoraal team van vijf formatieplaatsen teruggebracht tot 2,3.

De veranderingen hebben een grote impact gehad op de Elisabeth-parochie.

De negen geloofsgemeenschappen zijn omgevormd tot drie parochiekernen. Door de gerealiseerde verkoop van vijf kerkgebouwen en afname van het aantal pastores zijn de jaarlijkse lasten behoorlijk afgenomen. Maar ook de inkomsten namen extra af doordat teleurgestelde parochianen in verband met het sluiten van hun (dorps-)kerk niet langer of minder financieel bijdroegen aan de parochie.

4.2 Investerings voor de toekomst

Er worden niet alleen kerkgebouwen verkocht maar er wordt ook in gebouwen geïnvesteerd. Aan de kerken van Philippine en Zuiddorpe wordt groot onderhoud gepleegd.

De Emmaüskerk wordt aangepast en het naastliggende parochiecentrum uitgebreid en gemoderniseerd. De financiering van de aanpassing van de Emmaüskerk vindt deels plaats door verkoop van het Regionaal Pastoraal Centrum (RPC) in Sluiskil. Door samenvoeging van het RPC en het parochiecentrum nemen de operationele kosten af. De afschrijvingen van de gepleegde investeringen nemen echter toe. Na de verbouw van de Emmaüskerk, de uitbreiding van het parochiecentrum, de verplaatsing van het RPC en de verkoop van de kerk van Sas van Gent is het vastgestelde gebouwenplan van 2012 uitgevoerd.

4.3 Kostenreductie en fundraising

Naar verwachting kunnen de kosten nog verder afnemen door lagere kopieerkosten, door herziening van het Navisioncontract, lagere bisdomafdrachten en door andere kosten kritisch tegen het licht te houden. Het parochiebestuur is zich ervan bewust dat, ter verbetering van het financiële resultaat, er geen grote kostenreducties meer kunnen plaatsvinden. Maar de baten staan ook onder druk door een, naar verwachting, blijvende afname van kerkbetrokkenheid. Ook de inkomsten van parochieel spaargeld en beleggingen bij het bisdom leveren minder op door een lage rente en wisselende beurskoersen. Bovendien zijn er minder inkomsten van spaargelden en beleggingen doordat gelden worden opgenomen voor realisatie van de voorgenomen investeringen.

De komende jaren is er blijvend aandacht nodig voor kostenreductie en in het bijzonder voor meer inkomsten. In dit kader is het goed om regelmatig ervaringen uit te wisselen met de parochies in het bisdom en de beide buurtparochies: de Heilige Maria Sterre der Zee en de Heilige Andreas.

Om de inkomsten te verhogen, wil het parochiebestuur een fondsenwerver aanstellen: een bestuurslid of een betrokken vrijwilliger of parochiaan die zich specifiek richt op het verhogen van de inkomsten. Gedacht wordt onder meer aan een betere profilering van de Actie

Kerkebalans, aan fiscale mogelijkheden bij schenkingen, maar bijvoorbeeld ook aan het organiseren van fundraisingactiviteiten.

4.4 Tekorten 2016-2017

Het tekort van de parochie over 2016 bedraagt € 39.700,-. Het tekort voor 2017 wordt begroot op € 45.600,-. De parochie kan zich geen grote tekorten meer permitteren. De komende jaren zal de parochie waarschijnlijk blijven kampen met tekorten. Deze tekorten zullen naar verwachting aanzienlijk kleiner zijn dan in het verleden. Het uitgangspunt is om conform het bisdomadvies normatief te begroten en te streven naar een sluitende exploitatie. Dat is immers de beste garantie voor de continuïteit van onze parochie in de komende decennia. Met de jaarrekening en de (meer-)jaarlijkse begroting wordt de ontwikkeling van de parochie gevolgd en indien nodig tijdig financieel bijgestuurd.

4.5 Jaarrekeningen en prognose

In bijlage VIII worden in het kort de jaarrekeningen gepresenteerd vanaf 2013 met een prognose voor het jaar 2020. In deze prognose is er vanuit gegaan dat de komende jaren de 2,3 fte voor het pastorale team gehandhaafd blijft. Deze bezetting wordt tot en met 2020 gegarandeerd. Of deze garantie na 2020 kan worden geprolongeerd, en met hoeveel jaren deze kan worden verlengd, wordt in 2019 onderzocht en besloten.

Om de inzet van het pastorale team voor de komende jaren mede te waarborgen, worden eventuele ontvangen legaten en erfenissen hiervoor gereserveerd. De zo ontstane reserves worden geoormerkt voor de inzet van professionele krachten.

Inzet van vrijwilligers die ook op pastoraal gebied een rol kunnen spelen blijft een must.

Ook een hechte samenwerking met de beide andere parochies in Zeeuws-Vlaanderen is van belang.

4.6 Begraafplaatsen

De vier open en de twee gesloten begraafplaatsen van de parochie moeten zich financieel zelf bedruipen. De inkomsten en uitgaven zijn geoormerkt. Een eventueel tekort bij een van de begraafplaatsen wordt niet gecompenseerd door gelden die bestemd zijn voor de exploitatie van de parochie.

5. Gebouwen

5.1 Uitvoering gebouwenplan

Bij de fusie op 1 januari 2003 van de zeven parochies in Midden Zeeuws-Vlaanderen was al duidelijk dat de negen kerkgebouwen op termijn niet open konden blijven. Als beleidsuitgangspunt werd gekozen 'mensen gaan vóór stenen'. Met andere woorden: de beschikbare geldmiddelen waren in eerste instantie bestemd voor de pastorale zorg. Voordat er geïnvesteerd kon worden in de kerkgebouwen moest duidelijk zijn welke kerken in stand zouden blijven. In de periode 2009 tot 2012 is er in de Elisabeth-parochie uitvoerig gediscussieerd over haar toekomst en het aantal overblijvende kerkgebouwen. Aan de hand van diverse nota's zoals 'Meer vitaliteit – minder kerkgebouwen' vonden in die tijd emotionele vergaderingen plaats met parochiebestuur, parochievergadering, parochiecommissies en parochianen. Uiteindelijk hebben deze geleid tot een besluit wat in de parochievergadering van 29 november 2011 is genomen en wat vervolgens werd voorgelegd aan het bisdom. Het bisdom nam het parochievoorstel volledig over en bevestigde dit per brief op 3 februari 2012. De kern van de brief wordt onderstaand cursief weergegeven. Tevens wordt aangegeven wat tot op heden hiervan is gerealiseerd.

- a. *Er worden met ingang van 1 januari 2013 drie parochiekernen gevormd:*
- a. *Noord (Terneuzen-Hoek)*
 - b. *Zuidoost (Axel, Zuiddorpe, Westdorpe)*
 - c. *Zuidwest (Sas van Gent\Zandstraat, Sluiskil, Philippine). –*
- En uiterlijk 1 januari 2013 worden er naar diocesaan model ook drie parochiekerncommissies opgericht.*

Gerealiseerd.

- b. *Per parochiekern wordt gekozen voor één kerk (en één ontmoetingsruimte). Aangewezen en behouden als centrale kerk voor alle vieringen wordt:*
- a. *in Noord de kerk van Terneuzen,*
 - b. *in Zuidoost de kerk van Zuiddorpe*
 - c. *in Zuidwest de kerk van Philippine. –*
- Per 1 januari 2013 worden alle vieringen in genoemde drie kerken gecentreerd.*

Gerealiseerd.

- c. *Per parochiekern is ook een ontmoetingsruimte beschikbaar:*
- a. *in Noord in Terneuzen,*
 - b. *in Zuidoost in Axel ('draaischijf van het parochiële leven'),*
 - c. *in Zuidwest in Sluiskil.*
- Daarnaast kunnen er op verschillende plaatsen devotiekapellen zijn.*

In parochiekern Noord (te Terneuzen) en Zuidoost (te Axel) zijn ontmoetingsruimtes gerealiseerd.

Zie verder e).

- d. *Het bestuurlijk en pastoraal centrum (RPC), gevestigd te Sluiskil wordt verplaatst naar Terneuzen. De opbrengst van de verkoop van het centrum in Sluiskil kan aangewend worden voor aanpassing en uitbreiding van het nieuwe centrum in Terneuzen.*

In 2017 vinden er bouwkundige voorbereidingen plaats voor verplaatsing van het RPC naar Terneuzen. Verplaatsing kan alleen plaatsvinden als de sacristie in de kerk wordt ondergebracht. Tevens wordt het interieur van de kerk aangepast. Door deze aanpassing wordt het Maria-altaar dagelijks toegankelijk.

- e. *De parochie streeft ernaar om - in Sas van Gent present te blijven in een ontmoetingsruimte en/of devotiekapel. Ten aanzien van de ontmoetingsruimte moet dit afgestemd worden met Sluiskil. De kerk van Westdorpe zou moeten worden afgestoten, wellicht kan er een devotiekapel blijven, - ook behoud van het kerkhof daar is van belang.*

In Sas van Gent en Sluiskil zijn geen ontmoetingsruimtes en devotiekapellen. De sacristie in de kerk van Philippine dient als vaste ontmoetingsruimte. Voor het oefenen van de koren wordt ruimte gehuurd bij wijkcentrum De Statie in Sas van Gent. Voor andere activiteiten wordt regelmatig gebruik gemaakt van de ontmoetingsruimte van de PKN kerk in Sluiskil. In Westdorpe gebruiken de parochianen de devotiekapel in de voormalige kerk. De kapel is van toegevoegde waarde voor het naastliggende kerkhof.

Van de zes gesloten kerkgebouwen zijn er inmiddels vijf verkocht. Het betreffen de kerken te Axel, Westdorpe, Sluiskil, Zandstraat en Hoek. Momenteel vinden er onderhandelingen plaats over de verkoop van de kerk van Sas van Gent. Tevens is ook het Gregoriuscentrum in Axel verkocht en is voor het naastliggend gesloten kerkhof een beheerstichting opgericht. Deze stichting beheert dit kerkhof met respect voor de graven en zorgt zelf via donaties en sponsoring voor haar eigen financiële middelen.

Naar verwachting is in 2017 het bestuurlijk en pastoraal centrum verplaatst naar het parochiecentrum van de Emmaüskerk in Terneuzen. Tevens zal dan het interieur van de kerk zijn aangepast aan de huidige eisen van deze tijd. Hopelijk is in 2017 ook onze laatste te verkopen kerk in Sas van Gent van eigenaar veranderd. Hiermee is het kerkgebouwenplan van de Elisabeth parochie uitgevoerd.

Voor de jaren na 2017 zijn geen grote veranderingen van de kerkgebouwen voorzien. Het uitvoeren van klein en groot onderhoud blijft (jaarlijks) noodzakelijk. Het is belangrijk om voor onderhoud voldoende geld te reserveren.

6. Besturen (inrichting van de organisatie)

6.1 Bestuursstructuur

6.1.1 Het parochiebestuur (PB)

Het huidige parochiebestuur van de Elisabeth-parochie bestaat uit een voorzitter (de pastoor), vicevoorzitter, secretaris, penningmeester, en één bestuurslid bouwzaken en één algemeen bestuurslid. Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van de parochie. Het zorgt voor goede voorwaarden voor de uitvoering van de pastorale zorg door leden van het pastoraal team en de vrijwilligers. Het parochiebestuur vergadert achtmaal per jaar. Het parochiebestuur overlegt regelmatig met het pastoraal team, de parochiekerncommissies, de parochievergadering en caritas.

Het parochiebestuur heeft de volgende aandachtsgebieden:

- algemene leiding
- personeel en vrijwilligers
- financiën
- kerkgebouwen en kerkhoven
- fondsenwerving (Actie Kerkbalans)
- ledenadministratie
- communicatie en PR

Om aan alle portefeuilles voldoende aandacht te besteden is er naast de pastoor die voorzitter is, behoefte aan zes bestuursleden met materiedeskundigheid op het betreffende vakgebied. Versterking en uitbreiding van het bestuur is zeer gewenst. Al langere tijd is de functie van penningmeester vacant. Deze functie wordt nu ad interim ingevuld door de vicevoorzitter.

In toenemende mate staat fondsenwerving op de agenda. Door teruglopende inkomsten van parochiebijdrages is meer aandacht voor fondsenwerving noodzakelijk. De centrale vraag is hoe op een creatieve wijze meer inkomsten gegenereerd kunnen worden.

Ledenadministratie en communicatie zijn nauw met elkaar verbonden. Hoe kan de parochie haar parochianen bereiken met eigentijdse middelen zoals mail, nieuwsbrieven, website en social media? Een goed geautomatiseerde ledenadministratie (Navision) is de basis om met bovengenoemde moderne middelen de juiste parochiaan met de voor hem\haar juiste boodschap te benaderen.

De komende tijd moet de parochie op zoek naar een penningmeester en twee bestuursleden voor de aandachtsgebieden fondsenwerving, ledenadministratie, communicatie & PR.

6.1.2 Parochiekerncommissies (PKC's)

De leden van de drie parochiekerncommissies worden door het parochiebestuur benoemd. Namens het parochiebestuur dragen zij zorg voor de praktische organisatie en beheerstaken in hun parochiekern. De parochiekerncommissie bestaat uit een voorzitter, secretaris en kasbeheerder. Zij worden geadviseerd door een lid van het pastoraal team. Het staat de parochiekerncommissie vrij om bij haar vergadering vertegenwoordigers van werkgroepen uit te nodigen.

6.1.3 De parochievergadering (PV)

De leden van de parochievergadering worden afgevaardigd door de parochiekerncommissies: uit iedere parochiekern drie parochianen. Daarnaast hebben het parochiebestuur en het pastoraal team zitting in de parochievergadering. De parochievergadering vergadert vier keer per jaar. Doel van de parochievergadering is de opbouw van de ene parochie te bevorderen, door samen te spreken over beheer (bv. de begroting) en over pastoraat.

Schema van de huidige bestuursstructuur

In het schema wordt de huidige structuur weergegeven evenals een aantal afgeleide commissies en werkgroepen waarbij een bestuurslid betrokken is. *Dit schema staat vermeld in Bijlage IX.*

7. Communicatie

7.1 Interne en externe communicatie ²²

In de Elisabeth-parochie is communicatie een essentiële schakel om doelen te realiseren. Interne communicatie heeft tot doel de relatie met de parochianen te onderhouden en de verbinding met de parochie te ondersteunen. Externe communicatie is er op gericht om de parochie naar buiten toe te positioneren.

7.1.1 Wie communiceren en wat zijn de doelgroepen?

Intern communiceren het pastoraal team, parochiebestuur, parochievergadering, parochiekerncommissies, werkgroepen en commissies. Zij communiceren met elkaar en met parochianen en vrijwilligers.

Daarnaast moet ook specifiek gedacht worden aan de volgende doelgroepen:

- trouwe kerkbezoekers: blijf hen inspireren, vergeet hen niet!
- gelegenheidsbezoekers: maak de parochie meer zichtbaar zodat zij vaker deelnemen aan vieringen of activiteiten
- zelden-kerkgangers en zoekers: weet hen te enthousiasmeren, met nieuwe activiteiten
- jongeren: via (basis-)scholen
- interkerkelijke contacten
- inwoners van de regio, de gemeente en van diverse instellingen zoals de voedselbank.

7.2 Huidige communicatiemiddelen

7.2.1 Vieringen en andere parochiële activiteiten

De beste communicatieve kansen zijn te vinden waar mensen er zelf voor kiezen om deel te nemen aan vieringen en andere parochiële activiteiten.

7.2.2 Het Regioblad

Het parochieblad van de Elisabeth-parochie bevat artikelen over geloofsverdieping, terugblikken en vooruitblikken op activiteiten en evenementen en verschijnt vijf keer per jaar. Er zou een traject ingezet moeten worden naar het uitbrengen van twee Regiobladen per jaar, die qua inhoud meer verdieping bieden. Als het aantal Regiobladen is teruggebracht, wordt actuele informatie over bijvoorbeeld de roosters verspreid per digitale nieuwsbrief. Deze nieuwsbrief wordt ook op papier in de kerken meegegeven.

7.2.3 De website: www.eparochie.nl

De website moet steeds actuele informatie geven. De website is het middelpunt van alle (digitale) communicatie en moet up-to-date en volledig zijn. De website is dé plaats voor korte nieuwtjes, actuele verhalen, maar ook voor praktische zaken zoals aanmeldformulieren, agenda en roosters. Parochianen die geen toegang hebben tot internet zullen bepaalde informatie zoals roosters en agenda missen. Deze informatie wordt via de gedrukte nieuwsbrief meegegeven.

²² Voor het hoofdstuk communicatie is advies gevraagd van een communicatieprofessional: mevrouw Bianca Moorthamer van Artext.

7.2.4 Andere communicatie

Zonder volledig te zijn, gelden ook de volgende zaken als communicatief middel:

- het jaarboekje (dit boekje wordt jaarlijks met het Regioblad bezorgd; *het bevat praktische informatie over parochieactiviteiten, tarieven en regelingen*²³)
- Actie Kerkbalans: folder en brief
- koffiedrinken na de zondagsviering
- activiteiten van ziekenbezoekgroepen, het bezorgen van het zondagse boekje
- bijeenkomsten rondom rouw en verlies
- Vastenactieactiviteiten
- bijeenkomsten over een bepaald thema.

7.3 Passende communicatie

De laatste jaren zijn er veel nieuwe communicatiemogelijkheden bijgekomen. De parochie maakt hier nog niet optimaal gebruik van. Veel (jongere) parochianen communiceren via internet en social media. Door deze media kunnen mensen snel op de hoogte worden gebracht. Parochianen die minder of niet met deze media vertrouwd zijn, hechten aan andere informatiebronnen zoals het Regioblad. Doordat het Regioblad maar vijfmaal per jaar verschijnt is het zelden actueel. Het is belangrijk om voor iedere doelgroep het passende communicatiemiddel in te zetten. Belangrijk is daarbij dat de toon van de communicatie open, respectvol, positief en gastvrij is. Ook de herkenbaarheid is belangrijk: één huisstijl voor alle digitale en gedrukte media, dat wil zeggen eenheid in opmaak, kleur en taalgebruik.

7.4 Aanbevelingen \ suggesties

Er zijn voldoende redenen om opnieuw te kijken op welke wijze de Elisabeth-parochie haar communicatie gestalte kan geven. Enkele aanbevelingen \ suggesties:

7.4.1 Commissie communicatie

Stel in het parochiebestuur een verantwoordelijke aan voor communicatie. Dit bestuurslid stuurt de 'Commissie communicatie' aan waarin alle communicatieve uitingen worden besproken en op elkaar afgestemd: wat hoort waar? Voor wie is welke boodschap bestemd? Naast het bestuurslid neemt ook een lid van het pastoraal team plaats in de commissie. De commissie wordt 'scherp' gehouden door regelmatige ondersteuning van een communicatieprofessional. Het parochiebestuur geeft de Commissie communicatie de opdracht een plan uit te werken op welke wijze de communicatie van de Elisabeth-parochie het beste gestalte kan krijgen, rekeninghoudend met een vastgesteld budget.

7.4.2 Suggesties voor de verschillende vormen van communicatie

7.4.2.1 Magazine

Tweemaal per jaar verschijnt een verdiepend magazine: ruim en open van opzet, met achtergrondverhalen die niet actueel zijn. Deze magazines komen uit rond belangrijke data en hebben een bepaald thema, zoals bijvoorbeeld Pasen en Kerstmis.

²³ Mogelijk wordt het jaarboekje in 2018 niet meer aangeboden, vanwege de kosten (zie ook 2.4.4.1, blz.22).

7.4.2.2 Huis-aan-huisblad

Zesmaal per jaar wordt een pagina in een huis-aan-huisblad (Zeeuwsch-Vlaams Advertentieblad of ScheldeXpress) gevuld met actuele parochieberichten. Deze pagina wordt ingedeeld volgens een vast *format*. Doelgroep is een breed publiek. De onderwerpkeuze wordt daar op afgestemd.

7.4.2.3 Website

Op de website komt alle informatie samen, zowel praktische als actuele informatie.

7.4.2.4 Digitale nieuwsbrief

Tweewekelijks verschijnt een digitale nieuwsbrief, met korte mededelingen, foto's, terugblikken, enzovoorts. In eerste instantie wordt deze nieuwsbrief verstuurd aan alle bekende e-mailadressen (zoals adressen van vrijwilligers, ouders van dopelingen, communicanten enzovoorts).

7.4.2.5 Mededelingenblad voor de zondag

In de kerken ligt iedere zondag een mededelingenblad klaar, met daarop de orde van dienst en intenties. Op dit blad wordt ook mededeling gedaan van activiteiten in de komende week en aandacht gevraagd voor wat actueel is in de parochie, bijvoorbeeld de stand van zaken van een verbouwing of onderhoud. Ook evenementen worden aangekondigd, bijvoorbeeld een open dag na een verbouwing of een film of concert. De lector\lectrice vestigt de aandacht op de waarde van de informatie op het mededelingenblad en de voorganger kan bepaalde activiteiten nader aanbevelen.

Bijlagen

I: Liturgische presentie in de geloofsgemeenschappen van de Elisabeth-parochie

Het overzicht is verdeeld in vier schema's: één voor iedere parochiekern en één voor parochiële vieringen. Wanneer de viering niet wekelijks doorgaat, wordt dat aangegeven.

Afkortingen:

- EV: Eucharistieviering
- W&C: Woord- en Communieviering
- W&G: Woord- en Gebedsviering
- VH: Verzorgingshuis
- WZC: Woonzorgcentrum
- OC: Ontmoetingscentrum
- MFC: Multifunctioneel Centrum
- PKN: Protestantse Kerk Nederland

Parochiekern Noord	zondag	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag
Terneuzen	Emmaüs-kerk: EV W&C VH Ter Schorre, 1x per 14 dagen: W&C	Emmaüs-kerk: Allerzielen 2016 W&C	Emmaüs-kerk: Getijden-gebed	WZC De Blide, 1x per 14 dagen: EV W&C Emmaüs-kerk: Gebeds-moment heilig jaar van barmhartigheid <i>(tot 20-11-2016)</i>	Emmaüs-kerk: Getijden-gebed in Advent en 40-dagentijd Rozenkrans-gebed: mei en oktober	Emmaüs-kerk: Goede Vrijdag	Ziekenhuis, 1x per 14 dagen: EV W&C
Hoek						WZC Vremdieke, 4x per jaar: <i>(dag wisselt)</i> W&C	

Parochiekern Zuidoost	zondag	maandag	dinsdag	woe	donderdag	vrijdag	zat
Zuiddorpe	H. Maria Hemelvaart: EV - W&C	H. Maria Hemelvaart: jaarlijkse kermisdienst EV Allerzielen 2016 W&C				H. Maria Hemelvaart: Goede Vrijdag	
Axel	OC Perron Zuidoost, jaarlijks: Ziekenzondag W&C				WZC De Vurssche, 1x per maand: EV -W&C	WZC De Vurssche, jaarlijks: Pinksterviering gez. kerken; W&G	
Westdorpe		MFC De Kirke: jaarlijkse kermisdienst EV			WZC 't Verlaet: EV - W&C		

Parochiekern Zuidwest	zondag	maandag	di	wo	donderdag	vrijdag	zat
Philippine	H. Maria Hemelvaart: EV -W&C	H. Maria Hemelvaart: Allerzielen 2016 EV			Gemeenschaps- huis De Kaaie: Ziekenviering, 2x per jaar W&C	H. Maria Hemelvaart: Goede Vrijdag	
Sas van Gent						WZC De Redoute: EV -W&C	
Sluiskil	MFC 't Meulengat jaarlijks: Parkdienst EV - W&C Tent Gildefeesten jaarlijks: oec. viering W&G				PKN-kerk Ziekenviering, 2x per jaar W&C		
Zandstraat							

Elisabeth-parochie	zondag	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag
parochiële vieringen	<p>Terneuzen: Elisabeth-zondag 2016</p> <p>Terneuzen: Eerste Heilige Communie 2016</p> <p>Terneuzen: Nieuwjaarsviering</p> <p>Terneuzen: EV voor de Kroatische gelovigen (<i>maandelijks</i>)</p> <p>Sluiskil: Parkdienst</p>	<p>Philippine Maria Tenhemelopneming 2016</p>	<p>Philippine Allerheiligen 2016</p>	<p>Terneuzen Aswoensdag 2016</p>	<p>Terneuzen Witte Donderdag 2016</p> <p>Zuiddorpe: Hemelvaart 2016</p>		<p>Terneuzen Paaswake 2016</p> <p>Terneuzen Oudjaar 2016</p>

II: Uitvaarten

II.1 Wat is er en waar

Wie voor een kerkelijke uitvaart in de Elisabeth-parochie kiest, wordt daarbij deskundig begeleid door een pastor. Deze zorg wordt beschouwd als een kerntaak van de pastores. Zij hebben niet alleen de taak de dode recht te doen en luisterend naar de nabestaanden te komen tot een passend afscheid. Zij vertegenwoordigen ook de geloofsgemeenschap die een medegelovige uit handen geeft. Er is pas sprake van een kerkelijke uitvaart, als de begeleiding ervan gebeurt door een pastor van de Elisabeth-parochie en als deze ook voorgaat. Alleen na overleg met het Pastoraal Team kan een pastor van elders de begeleiding verzorgen. Uitvaarten worden gemeld bij de pastor die telefoonwacht heeft. Hij/zij kan familie en uitvaartondernemer snel laten weten of de uitvaart op het gewenste tijdstip en de gewenste plaats mogelijk is. In het pastoraal team wordt een uitvaartrooster gemaakt.

II.2 Afscheid in de kerk

Wanneer men voorafgaand aan een begrafenis of crematie in een kerk afscheid neemt, kan dat een Eucharistieviering zijn of een viering van Woord en Communie, afhankelijk van de voorganger (priester of pastoraal werker). In beide gevallen maakt de Dienst van de Tafel deel uit van de viering. Als nabestaanden dat wensen, kan daarvan worden afgezien. Dan is sprake van een viering van Woord en Gebed. Een uitvaartdienst in de kerk duurt ongeveer één uur. In de drie kerken zijn identieke boekjes aanwezig met een uitgebreide uitvaartliturgie. In overleg met de pastor kunnen nabestaanden een eigen liturgieboekje samenstellen. Het drukwerk kan door een drukker of uitvaartondernemer worden verzorgd. De kosten zijn voor rekening van de nabestaanden.

Op verzoek zijn de plaatselijke rouwkoren bereid bij de uitvaart te zingen. De kosten hiervoor zijn €40.

De kerken beschikken over een cd-speler. Hiervan kan in overleg met de voorganger gebruik worden gemaakt voor één of twee muziekstukken die passen in de dienst. Willen nabestaanden meer muziekstukken laten horen, dan wordt geen rouwkoor gevraagd.

De voorganger begeleidt de overledene na de viering naar het graf of naar het crematorium in Terneuzen of Lochristi (B). Daar wordt de uitvaartdienst afgerond. Wanneer deze afrondende plechtigheid niet direct volgt op de dienst of een aansluitende condoleance in de kerk, worden extra kosten in rekening gebracht.

De kosten voor een kerkelijke uitvaart bedragen € 580,-(Bisdomtarief 2017). Parochiebijdrage die in de drie voorafgaande jaren is betaald, wordt hierop in mindering gebracht.

II.3 Afscheid in aula's van uitvaartcentra en op andere locaties

Wanneer men voorafgaand aan een begrafenis of crematie afscheid neemt in een aula of op een andere locatie, dan is dat altijd een viering van Woord en Gebed. Deze plechtigheid duurt ongeveer 40 minuten. Het crematorium of de aula beschikt over een cd-speler. In overleg met de voorganger kunnen drie tot vijf passende muziekstukken worden gekozen.

Wanneer gekozen wordt voor een begrafenis, begeleidt de voorganger de overledene naar het graf, waar het laatste afscheid plaats heeft.

Wanneer gekozen wordt voor een crematie, maar de uitvaart niet in de aula van het crematorium plaatsvindt, hangt het van de familie af of de voorganger de overledene mede begeleidt naar het crematorium. Ook hier geldt dat wanneer deze afrondende plechtigheid niet direct volgt op de dienst of op een aansluitende condoleance, er extra kosten in rekening worden gebracht.

De kosten voor een kerkelijke uitvaart bedragen € 580,- inclusief stipendiatoeslag à € 185,- (Bisdomtarief 2017). Parochiebijdrage die in de drie voorafgaande jaren is betaald, wordt hierop in mindering gebracht. De kosten voor het gebruik van een andere uitvaartlocatie dan één van de drie kerken zijn voor rekening van de nabestaanden.

In de Elisabeth-parochie zijn op de volgende plaatsen kerkelijke uitvaarten mogelijk:

- **de kerken** in Terneuzen, Philippine en Zuiddorpe
- **de uitvaartcentra:** Monuta (bij begraafplaats en crematorium) en De Ridder in Terneuzen, De Geslootene Boom in Sas van Gent
- **andere locaties:** PKN-kerken in Axel, Hoek en Sluiskil, multifunctioneel centrum De Kirke in Westdorpe.

II.4 Begraafplaatsen

De parochiële begraafplaatsen die in de Elisabeth-parochie in gebruik zijn, bevinden zich in Philippine, Sluiskil, Westdorpe en Zuiddorpe. In Axel, Hoek, Sas van Gent en Terneuzen wordt begraven of bijgezet op gemeentelijke begraafplaatsen.

II.5 Gedachtenis

Voor elke kerkelijke uitvaart wordt een gedachteniskruisje gemaakt met de naam van de overledene erop. Het gedachteniskruisje blijft tot Allerzielen (2 november) in de kerk hangen. Valt een overlijden in de maand oktober, dan blijft het kruisje hangen tot de Allerzielenviering in het volgende jaar. De namen van deze overledenen worden eveneens uitgesproken bij de Allerzielenviering. In de Elisabeth-parochie worden ook twee kermisdiensten gehouden, in juni in Zuiddorpe en in juli in Westdorpe.

II.6 Stipendia

In alle gevallen wordt na een kerkelijke uitvaart een jaar lang eenmaal per maand in de zondagsviering voor de overledene gebeden. Wanneer nabestaanden dat willen, kunnen zij daarvoor data opgeven. Soms stellen nabestaanden geen prijs op het gebed van de geloofsgemeenschap. Toch houdt de geloofsgemeenschap de naam van de gestorvene levend tot aan zijn/haar jaargetijde.

Het komt regelmatig voor dat een gestorvene met wie de geloofsgemeenschap zich verbonden voelt geen kerkelijke uitvaart krijgt. Het is dan mogelijk om eenmalig zonder kosten de naam van de gestorvene te noemen in de zondagsviering. Nabestaanden of derden kunnen daarvoor contact opnemen met de pastor van dienst. De vermelding vindt plaats zo snel mogelijk na het overlijden. Het is na deze kosteloze intentie uiteraard altijd mogelijk een betaalde intentie aan te vragen.

II.7 Rouwverwerking

Zie bijlage 'Diaconale activiteiten': V.2.

III: Kerkmuziek - koren

Toelichting van de uitgangspunten

1^e: De inzet van koren en organisten verhoogt de kwaliteit van de liturgie.

De aanwezigheid van een koor komt de kwaliteit van de liturgie ten goede. De inzet van een koor is altijd gewenst op hoogtijdagen en wanneer de Werkgroep Liturgie voorgeeft. Indien haalbaar, is minimaal in elke viering de inzet van een organist gewenst, maar niet strikt noodzakelijk.

2^e: Koorzang c.q. begeleiding door een organist dient ter ondersteuning van de volkszang.

In alle gevallen dat er een koor en/of organist wordt ingezet, dient de inzet ter ondersteuning van de volkszang. Dit houdt verschillende zaken in. Om te beginnen is het muzikale programma zo ingevuld dat de kerkgangers alle liederen kunnen meezingen, behalve eventueel tijdens de collecte en onder de communie. Dat houdt ook in dat voor iedereen een liedbundel (Gezangen voor Liturgie), de aanvulling of een liturgieblad beschikbaar is. Wanneer een koor een nieuw lied wil zingen, wordt verwacht dat dit vóór de dienst kort worden ingeoefend met de kerkgangers (samen inzingen).

Aanbeveling verdient de vorming van een cantorgroep, zodat in het geval van alleen een organist de voorganger niet de rol van cantor op zich hoeft te nemen.

3^e: De inzet van koren is kerkopbouwend van aard, zowel in de parochiekern als parochieel.

De pastorale reorganisatie heeft tot effect gehad dat leden van verschillende koren in de nieuwe parochiekern elkaar zijn gaan versterken. Zij dragen bij aan de opbouw van de nieuwe parochiekern. Op parochieel niveau is dit waarneembaar bij de viering van Witte Donderdag en op de Elisabethdag.

4^e: Een evenwichtige inzet van koren en organisten over de gehele parochie wordt nagestreefd.

Elke parochiekern heeft recht op een geschakeerd aanbod bij de begeleiding van de volkszang. Helaas bestaat er een onbalans in de inzet van koren. Met name de Emmaüskerk (parochiekern Noord, Terneuzen) worstelt om het liturgisch rooster goed ingevuld te krijgen. Herhaaldelijk wordt de koren gevraagd tussen de parochiekernen te rouleren. De koren gaan tot nu toe zelden in op de vraag. Het is aanbevelenswaardig dat er met het oog op de inzet van koren en musici en de ontwikkeling van hun programma een parochiële werkgroep kerkmuziek wordt gevormd.

*Regeling*²⁴

Om in onze parochie een evenwichtige en verantwoorde vergoeding van de persoonskosten van de koren (in concreto: van dirigenten en organisten) te realiseren is het Parochiebestuur uitgegaan van de volgende elementen. Het budget voor de totale persoonskosten van de koren bedraagt voor het laatste kwartaal van 2014 maximaal € 3.600 en voor 2015 maximaal € 14.400. Dit budget wordt jaarlijks verhoogd. Hiervoor wordt de inflatiecorrectie van het Bisdom gevolgd. Kosten voor een eventuele oefenruimte en eventuele materiaalkosten worden door het bestuur uit een ander budget betaald.

De grondslag van de regeling is:

- gelijke behandeling van koren met een vergelijkbare capaciteit en kwaliteit (onderscheid vierstemmig / beperkt meerstemmig)²⁵;
- gelijke behandeling van organisten van vergelijkbare competentie;
- uniforme vergoeding bij vergelijkbare inzet;
- inzichtelijke regeling (procedure) voor heel de parochie.

²⁴ Uit: Vergoeding persoonskosten dirigenten-organisten 2014-2015

²⁵ Het aantal leden van een koor doet er niet toe, wel of het koor vier-, drie- of tweestemmig zingt.

De uitgangspunten van de regeling zijn:

- de vergoeding van dirigenten van vierstemmig zingende koren is gelijkgetrokken;
- voor beperkt meerstemmig zingende koren is een evenredig lagere vergoeding bepaald;
- voor de organisten zijn er twee 'tarieven', afhankelijk van hun capaciteiten.²⁶

Koren

De parochie telt vier vierstemmig zingende koren:

Noord	Emmaüskoor	dirigent Theo van den Berg - organist Kia Wijnstra
Zuidoost	Jubilate Deo	dirigent Jos van der Linden organist doorgaans Theo van den Berg
	Gregoriuskoor	dirigent Mieke Oude Kempers
Zuidwest	Cuyperskerkkoor	dirigent-organist Jochanan van Driel - Willy van Limmen

De parochie telt twee beperkt meerstemmig zingende koren:

Zuidoost	Gem. koor Westdorpe	dirigent Mieke Oude Kempers
Zuidwest	St. Caecilia	dirigent-organist Willy van Limmen

Musici

De parochie telt –afgezien van de dirigent-organisten- de volgende organisten die koor en/of volkszang begeleiden:

Martin Polspoel (Zuiddorpe), George Lambert (Terneuzen) , Gerard van de Langkruis (divers), Theo van den Berg (divers), Kia Wijnstra (Terneuzen c.q. divers).

Inzet 2013

De inzet van de koren was in 2013 als volgt²⁷:

a. Emmaüskoor	16 keer per jaar + wekelijkse repetities (m.u.v. zomervakantie)
b. Cuyperskerkkoor	16 keer per jaar + wekelijkse repetities (m.u.v. zomervakantie)
c. <i>Sas Chante</i> ²⁸	14 keer per jaar + wekelijkse repetities (m.u.v. zomervakantie)
d. Jubilate Deo	20 keer per jaar + wekelijkse repetities (m.u.v. zomervakantie)
e. Gregoriuskoor	18 keer per jaar + wekelijkse repetities (m.u.v. zomervakantie)
f. Gem. koor Westdorpe	12 keer per jaar + wekelijkse repetities (m.u.v. zomervakantie)
g. St. Caecilia	22 keer per jaar + tweewek. repetities (m.u.v. zomervakantie)

Verdeling budget

Bij de verdeling van het budget gaan we ervan uit dat de koren a, b, d minimaal 16 keer per jaar zingen, de koren e tot en met g minimaal 14 keer. Dit leidde in 2015 tot onderstaande totaalbudgetten per koor voor de betrokken dirigenten en organisten.²⁹ Dit budget wordt jaarlijks verhoogd met 1%, conform de tarieven van het Bisdome.

²⁶ Het Bisdome gaat uit van 'bevoegdheid', welk woord wij verstaan als diploma. Deze regeling is voor de Elisabeth-parochie onbetaalbaar. Het bestuur heeft daarom gezocht naar een ander verantwoord criterium en heeft gekozen voor capaciteit dan wel competentie, bekwaamheid of kundigheid in het dirigeren c.q. begeleiden.

²⁷ Dat koren ook 'buitenshuis' zingen, is in dit overzicht niet meegenomen en is voor rekening van het koor zelf. Bovendien zingt in elke kern soms een gastkoor (bv. Sjaloom, The White Group).

²⁸ Eind 2016 is *Sas Chante* gestopt, na vijftig jaar opluistering van vieringen in Sas van Gent, en na de sluiting van de kerk aldaar, in Philippine (parochiekern Zuidwest).

²⁹ Reiskosten zijn hierbij inbegrepen.

Emmaüskoor	€ 2.400	voor minimaal 16x een dienst verzorgen
Cuyperkerkkoor	€ 2.400	voor minimaal 16x een dienst verzorgen
Sas Chante	€ 2.400	voor minimaal 16x een dienst verzorgen
Jubilate Deo	€ 2.400	voor minimaal 16x een dienst verzorgen
Gregoriuskoor	€ 1.500	voor minimaal 14x een dienst verzorgen
Gem. koor Westdorpe	€ 1.340	voor minimaal 14x een dienst verzorgen
St. Caecilia	€ 960	voor minimaal 14x een dienst verzorgen
Totaal budget koren	€ 13.400	

Deze regeling is per 1 oktober 2014 ingegaan. De betreffende bedragen worden aan het begin van elk kwartaal aan de koren overgemaakt.

Inzet en budget 2017

Omdat het koor Sas Chante is gestopt, hebben beide andere koren in parochiekern Zuidwest besloten vaker te zingen, zodat er bijna iedere zondag in de kerk van Philippine een koor is. Het vergoedingsbedrag per jaar voor deze beide koren is aangepast.

Emmaüskoor	Parochiekern Noord, RK kerk Terneuzen	16 x per jaar	budget: € 2.424
Cuyperkerkkoor	Parochiekern Zuidwest, RK kerk Philippine	23 x per jaar	budget: € 2.909
St. Caecilia	Parochiekern Zuidwest, RK kerk Philippine	26 x per jaar	budget: € 1.162
Jubilate Deo	Parochiekern Zuidoost, RK kerk Zuiddorpe	20 x per jaar	budget: € 2.424
Gregoriuskoor	Parochiekern Zuidoost, RK kerk Zuiddorpe	18 x per jaar	budget: € 1.515
Gem. koor Westdorpe	Par. kern Zuidoost, RK kerk Zuiddorpe	12 x per jaar	budget: € 1.353

Begeleiding volkszang

Voor de begeleiding van de volkszang is voor 2014 een budget van € 1.000 voorzien. De plaatselijke kasbeheerder regelt de vergoeding in overleg met de betrokken musici.

Rouw- en trouwkoor

Iedere parochiekern heeft een rouw- en trouwkoor.

Noord	Dameskoor Pro Ecclesia	onder leiding van Jenny de Wolf
Zuidoost	Jubilate Deo	onder leiding van Jos van der Linden
Zuidwest	Rouw- en trouwkoor Zuidwest	onder leiding van Willy van Limmen

Voor de inzet van een rouw- trouwkoor inclusief organist betalen nabestaanden € 40.

Procedure van vergoeding en verantwoording

- Het Parochiebestuur stelt volgens de voorgaande tarifiering jaarlijks in november een budget vast voor de dirigenten en/of organisten voor het daaropvolgende kalenderjaar;
- PKC's doen halfjaarlijks in januari resp. juli aan het Bestuur opgave van de inzet van genoemde organisten in de voorafgaande zes maanden;
- uitbetaling van de budgetten voor de koren loopt rechtstreeks van het PB aan het koor; deze uitbetaling gebeurt vooraf aan het begin van elk kwartaal;
- uitbetaling aan de organist die de volkszang begeleidt, loopt rechtstreeks van de PKC aan de organist; deze uitbetaling gebeurt achteraf volgens een regeling die plaatselijk met de organist wordt afgesproken;
- voor extra inkomsten staat het elk koor vrij om buiten de parochie extra inkomsten of sponsoring te zoeken, teneinde eventuele tekorten te dekken (men kan daarbij denken aan fundraising, een korenfonds of subsidie).

IV: Sacramentencatechese

IV.1 Doopcatechese

Aan de doopviering gaan twee voorbereidingsbijeenkomsten vooraf. Verbinding en geloofsverdieping worden er werkelijkheid in de ontmoeting van de doopouders en in hun onderlinge geloofsgesprek. De voorbereiding bestaat uit het volgende:

- 1^e: kennismaking, tonen van het geboortekaartje, uitleg bij de naamkeuze, etc.
- 2^e: introductie van de Doop met behulp van het audiovisuele project 'Een spel met water' (Docete)
- 3^e: verheldering van (geloofs-)opvoeding met behulp van 'Het Waardenspel' (auteur Hein Siebers)
- 4^e: gesprek over zingeving en levensvragen
- 5e: introductie van en nadere kennismaking met de Elisabeth-parochie
- 6e: uitleg van symbolen met behulp van 'Een duik in het leven' (uitgeverij Halewijn)
- 7e: uitleg van de praktische gang van zaken bij de Doopviering.

De bijeenkomsten worden geleid door de werkgroep doopvoorbereiding en één of beide pastoraal werkers. De bijeenkomsten zijn verplicht. Voor volwassen dopelingen is er een apart voorbereidingstraject.

IV.2 Eerste Heilige Communiecatechese

De voorbereiding staat onder leiding van een pastoraal werker en wordt gedragen door de werkgroep Eerste Heilige Communie, door de ouders/verzorgers, door werkgroepen kindernevendienst en waar mogelijk door de basisscholen.

De voorbereiding op de Eerste Heilige Communie is parochieel en bestaat uit de volgende bijeenkomsten:

- 1^e: de algemene ouderavond voor ouders, verzorgers en leerkrachten
- 2^e: de voorbereiding met de communicanten:
zes bijeenkomsten waarin wordt gewerkt met het project 'Door de poort' (uitgeverij Kwintessens)
- 3^e: kennismakingsviering voor de communicanten in de drie parochiekerken, voorafgegaan door een speurtocht in de kerk (voor het hele gezin)
- 4^e: regionale viering van de Eerste Heilige Communie.

Tijdens de voorbereiding worden de communicanten met nadruk uitgenodigd deel te nemen aan het kerkelijk leven op zondag, in het bijzonder aan de kindernevendienst en aan activiteiten in het kader van de Vastenactie en Pasen.

IV.3 Vormselcatechese

Aan de toediening van het Vormsel gaat de volgende voorbereiding vooraf, geleid door een pastoraal werker. Deelname hieraan is voor vormelingen en hun ouders/verzorgers verplicht. Het hele vormselaanbod kent vier verschillende activiteiten:

- 1^e: de algemene ouderavond
- 2^e: de voorbereiding met ouders en vormelingen;
op vijf avonden wordt gewerkt met het project 'In Vorm Gevormd' (Catechesehuis Brussel – Een fijne dag.be)
- 3^e: de gezinsochtenden, bedoeld voor het hele gezin van de vormeling, met het project 'Spiek de speurneushoorn (uitgeverij EFD)
- 4^e: de vormselviering zelf.

IV.4 Huwelijkscatechese

Aan het kerkelijk huwelijk gaan twee gesprekken vooraf, geleid door de pastoor. Bij het invullen van de huwelijksverklaring wordt uitgelegd hoe het kerkelijk huwelijk officieel wordt omschreven. Om de verklaring in volledig besef te kunnen ondertekenen, wordt met name stilgestaan bij de vraag: 'Kiest u in vrijheid voor een huwelijk met elkaar?' Daarnaast biedt het voorbereiden van de liturgie aanknopingspunten voor geloofsverdieping. De mogelijkheden worden onderzocht om gezamenlijke huwelijksvoorbereiding te organiseren voor groepen van aanstaande huwelijksparen uit de drie parochies in Zeeuws-Vlaanderen (Elisabeth-parochie, H. Andreasparochie, H. Maria Sterre der Zee-parochie).

V: Diaconale activiteiten

V.1 Zieken- en ouderenbezoekgroepen

Waar mogelijk zijn in de negen geloofsgemeenschappen van de parochie de plaatselijke zieken- en ouderenbezoekgroepen gehandhaafd (Axel, Philippine, Sas van Gent\Zandstraat, Sluiskil, Westdorpe). Zij organiseren bezoek, de Paas- Palmpaas- en Kerstattentie, ziekenvieringen, de viering van Ziekenzondag en 85+ middagen. Toen de zieken- en ouderenbezoekgroep te Terneuzen ophield te bestaan werden de taken overgenomen door individuele gelovigen of andere werkgroepen, zoals de koffiegroep, de bloemengroep en de werkgroep kindernevendienst. Ook zijn er 85+ middagen, er is een felicitatiegroep (75+) en Kerstkaartengroep (80+) en een Ziekenzondagviering. In de geest van Zondag Centraal wordt wekelijks vanuit de zondagsviering een bloemengroet van de geloofsgemeenschap aan een zieke gebracht.

V.2 Rouwzorg

De rouwzorg is parochieel georganiseerd. Naast individuele pastorale begeleiding is er een tweeledig aanbod.

Inloopochtenden

Jaarlijks zijn er zes inloopochtenden waar mensen met elkaar verlieservaringen kunnen delen. Behalve het verlies van een geliefde (door de dood of door echtscheiding) kunnen ook ervaringen van verlies van gezondheid of werk gedeeld worden. Het gesprek wordt geleid door een vrijwilliger en een pastor.

Rouwzorg Kanaalzone

In samenwerking met en onder verantwoordelijkheid van Stichting Het Steunpunt in Terneuzen participeert de Elisabeth-parochie in een rouwzorgproject. Rouwzorg Kanaalzone organiseert activiteiten voor mensen die een geliefde hebben verloren zoals lezingen, workshops, groepswork en individuele rouwbegeleiding.

V.3 Kerk & Vluchteling

De Zeeuws-Vlaamse Stichting Kerk en Vluchteling ondersteunt sinds 2005 vluchtelingen in Zeeuws-Vlaanderen. Zo heeft de stichting in het verleden bijna 10.000 handtekeningen ingezameld voor het generaal pardon en deze aangeboden aan de Tweede Kamer. De laatste jaren werkt de stichting vooral aan de integratie van mensen van allochtone afkomst in de Nederlandse samenleving. Kerk en Vluchteling is een oecumenisch project waarin Rooms-Katholieke en Protestantse kerken participeren. In 2009 heeft de Stichting de Bisschop Ernst prijs gewonnen, een prijs die tweejaarlijks wordt toegekend aan een kerkelijke groep die zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt op het terrein van de diaconie. De prijs werd toegekend op basis van de plaatselijke en regionale uitstraling, het oecumenische karakter en de samenwerking met niet-kerkelijke organisaties, en omdat het project getuigt van zorg voor individu, groep en de samenleving.

V.4 Voedselbank

Naast de extra collecte voor Voedselbank Terneuzen, worden in de verschillende parochiekernen in de decembermaand levensmiddelen ingezameld voor deze Voedselbank.

V.5 Amnesty International

In de Advent worden ten bate van Amnesty International kaarsen en kaarten verkocht na de zondagsvieringen in parochiekern Zuidwest.

V.6 Vredesweek

In de jaarlijkse Vredesweek in september werkt parochiekern Zuidwest samen met de Protestantse Gemeente Philippine-Sas van Gent-Sluis en met Dekenaat Evergem (B) om in die week activiteiten te organiseren zoals een tentoonstelling of vredeswandeling.

Tijdens de zondagsvieringen aan het begin en het einde van de Vredesweek wordt op verschillende manieren extra aandacht gegeven aan het wereldwijde verlangen naar vrede.

V.7 Werkgroep Vastenactie

Doelstellingen

De parochiële Werkgroep Vastenactie zorgt dat het project van de Vastenactie verschillende doelstellingen realiseert en is ingebed in het geheel van het parochieleven:

financieel doel

-door vele activiteiten waarvan de opbrengst bestemd is voor het project

bewustwording en verdieping

-door aandacht voor, tijdens en na de zondagsvieringen in de Veertigdagentijd
-door bezinning bij de hongerdoeken in de kerken

gemeenschapsopbouw, oecumene en communicatie

-door samenwerking parochiebreed, bijvoorbeeld bij de ontmoetingsmaaltijden
-door samenwerking met de Protestantse Gemeente Philippine, Sas van Gent en Sluis
-door aandacht via mededelingenblad, Regioblad, website en andere media.

Activiteiten

-Extra collectes bij de zondagsvieringen
-Vastenactiezakjes verspreiden
-Benefietavond, georganiseerd door jongerenwerkgroep Axel
-Ontmoetingsmaaltijd met projectpresentatie, in elke parochiekern één
-Oecumenische vesperdienst te Philippine, op vijf donderdagen
-Winkel voor tweedehands kleding te Sas van Gent
-Boekenbeurs te Terneuzen
-Na de zondagsviering: koffiestop, in elke parochiekern
-Na de zondagsviering te Terneuzen: verkoop van wafels, jam, kaarten, enveloppen trekken, etc.

De opbrengsten worden wekelijks vermeld op het mededelingenblad en de website. De totale opbrengst van de Vastenactie wordt vermeld op het mededelingenblad, de website, in het Regioblad en andere media.

VI: Oecumene

De oecumene krijgt parochieel en in de parochiekernen op verschillende manieren gestalte, zoals hieronder beschreven. Eenmalige vieringen (zoals 200 jaar Zeeuws-Vlaanderen, 800 jaar Axel stad) en herdenkingsvieringen en –bijeenkomsten worden niet vermeld.

Oecumene parochieel

De gemeente Terneuzen houdt regelmatig een raadpleging waarvoor parochie, gemeenten en kerkgenootschappen uit de Kanaalzone worden uitgenodigd. De secretaris van het parochiebestuur neemt hieraan deel.

Diaconie: bij acute nood weten Caritas en de diaconieën van de Protestantse gemeenten elkaar te vinden om samen te voorzien in geld of middelen.

En zie ook: Kerk & Vluchteling (bijlage V.3).

Oecumene Parochiekern Noord

- In de Week van Gebed voor de eenheid van christenen (jaarlijks in januari) is er op de eerste zondag van die week een oecumenische viering van Woord en Gebed, afwisselend in de Emmaüskerk, de Goede Herderkerk of de Opstandingskerk.
- Volkskerstzang in de Grote kerk in de Noordstraat.
- Lessons & Carolsviering in de Grote kerk in de Noordstraat, onder leiding van de Anglicaanse kerk. Verdeeld over het jaar zijn er in deze kerk diensten in de Engelse taal, onder dezelfde leiding.

Oecumene Parochiekern Zuidoost

- In Axel is de werkgroep ‘Samen één Heer’ heel actief. De werkgroep bestaat uit leden van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt, Protestantse Kerk Nederland en de Rooms-Katholieke Kerk. De werkgroep organiseerde onder andere de Passie van Axel (2016). Sinds 2013 is er vlak voor Kerstmis een Herdertjestocht.
- In de week voor Pinksteren is er in WZC De Vurssche een Pinksterviering (Woord en Gebed). Deze Pinksterviering is een initiatief van de werkgroep die de weeksluiting verzorgt (leden van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (Axel), Protestantse Kerk Nederland (Axel en Hulst) en de Gereformeerde Gemeente Terneuzen) en van de Elisabeth-parochie.
- Er is groeiend overleg van het moderamen van de Protestantse gemeente met voorzitter en secretaris van Parochiekerncommissie Zuidoost en het pastoraal team.
- PKC Zuidoost werkt mee aan de inloopmiddagen van de Protestantse gemeente Axel.
- Pastoor Wiel Wiertz organiseerde met de predikanten van de Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt (Axel) en de Protestantse Kerk Nederland (Axel) een bijeenkomst in het kader van het Lutherjaar.

Oecumene Parochiekern Zuidwest

- In het kader van Vastenactie en Veertigdagentijd zijn er in de PKN-kerk te Philippine vijf gezamenlijke versperdiensten.
- Pinksterviering (Woord en Gebed), afwisselend in Sluiskil (PKN-kerk) of Philippine (RK).
- Op de zondag van de Gildefeesten is er in de feesttent om 10.00 uur een oecumenische viering van Woord en Gebed.
- In het kader van de Vredesweek werkt parochiekern Zuidwest samen met de Protestantse Gemeente Philippine-Sas van Gent-Sluiskil en met Dekenaat Evergem (B) om in die week activiteiten te organiseren zoals een tentoonstelling of vredeswandeling.
- Op de zondag die dicht bij 2 november ligt, is er in de PKN-kerk te Sluiskil een inloopmiddag in het teken van bezinning op rouw en verdriet.
- Volkskerstzang in de PKN-kerk te Sluiskil.
- Lessons & Carolsviering te Philippine.

VII: Wie doet wat?

Geloofsvorming

Dooptvellingen en doopvoorbereiding	Niek van Waterschoot en Marjan Dieleman
Huwelijk en huwelijksvoorbereiding	pastoor Wiel Wiertz
Vorbereiding Heilig Vormsel	Niek van Waterschoot
Vorbereiding Eerste Heilige Communie	Marjan Dieleman
Geloofsgesprekken op zondag	voorganger
Geloofsgesprek 'Open Deur'	Marjan Dieleman

Diaconie

Beleidswerkgroep diaconie	Niek van Waterschoot
Caritas	Niek van Waterschoot
Vastenactie	Niek van Waterschoot
Rouwverwerking	Niek van Waterschoot
Ziekenbezoekgroepen en 85+	Niek van Waterschoot
Stichting Kerk & Vluchteling	Niek van Waterschoot
Individueel pastoraat	Alle teamleden

Liturgie

Rooster vieringen kerken\verzorgingshuizen	Niek van Waterschoot
Voorgangers	Alle teamleden, emeritus pastoor Miel Erpelinck, andere pastores, leden van werkgroepen liturgie
Rooster uitvaarten	Niek van Waterschoot
Voorgangers uitvaarten	Alle teamleden en andere pastores
Uitvaartwacht	Niek van Waterschoot en Marjan Dieleman
Ziekenzalving	pastoor Wiel Wiertz
Ziekenzegening	Niek van Waterschoot en Marjan Dieleman
Liturgische roosters parochiekernen	vrijwilligers
Begeleiding koren en organisten	pastor betreffende parochiekern
Begeleiding koster, acolieten, lectoren	pastor betreffende parochiekern
Begeleiding werkgroepen liturgie	Marjan Dieleman
Begeleiding werkgroepen kindernevendienst	Marjan Dieleman

Gemeenschapsofbouw

Begeleiding Regioblad en website	Niek van Waterschoot
Parochiebestuur	pastoor Wiel Wiertz, voorzitter
Parochievergadering	Carel van Waes, vicevoorzitter parochiebestuur
Ledenadministratie en Navision	parochiebestuur
Begeleiding parochiekern Noord	pastoor Wiel Wiertz
Begeleiding parochiekern Zuidoost	Niek van Waterschoot
Begeleiding parochiekern Zuidwest	Marjan Dieleman
Oecumene	Alle teamleden

Aparte verantwoordelijkheden

Bureau Elisabeth-parochie	parochiebestuur
Werkgroep vernieuwing Noord	pastoor Wiel Wiertz
Contact scholen	Niek van Waterschoot en Marjan Dieleman
Contact maatschappelijke organisaties	Niek van Waterschoot
Comité Elisabethdagen	Marjan Dieleman

VIII: Financiën: jaarrekeningen vanaf 2013 – prognose 2020

Financieel overzicht Elisabeth parochie 2013 - 2020							
	afgerond op 100 Euro						
Bisdom-		2013		2014		2015	
norm	bijdrage parochianen	250.500		239.300		255.900	
	beleggingen, huur e	96.600		85.300		68.800	
	totaal	347.100		324.600		324.700	
%			%		%		%
50.	persoonskosten	242.600	52,1	243.800	55,3	211.200	54,0.
25.	kerkgebouwenkoste	81.200	17,4	64.000	14,5	45.700	11,7
10.	programmakosten	83.000	17,8	76.400	17,3	82.000	20,9
15.	afdrachten bisdom	59.100	12,7	57.100	12,9	52.300	13,4
	totaal	465.900		441.300		391.200	
	tekort	118.800		116.700		66.500	
		2016		begr.2017		prognose 2020	
	bijdrage parochianen	228.300		240.800		230.000	
	beleggingen, huur e	100.200		57.900		50.000	
	totaal	328.500		298.700		280.000	
%			%		%		%
50.	persoonskosten	191.900	52,1	194.000	56,3	200.000	63,5
25.	kerkgebouwenkoste	48.300	13,1	48.100	14,0.	40.000	12,7
10.	programmakosten	81.100	22,0.	59.900	17,4	40.000	12,7
15.	afdrachten bisdom	46.900	12,8	42.300	12,3	35.000	11,1
	totaal	368.200		344.300		315.000	
	tekort	39.700		45.600		35.000	
Het opgestelde overzicht is exclusief collectes voor derden en begraafplaatskosten							
Persoonskosten zijn inclusief vergoeding organisten, dirigenten, vervanging pastor en Dethon medewerker							

IX: Schema huidige bestuursstructuur

Schematische weergave huidige bestuursstructuur en afgeleide commissies en werkgroepen

A) Huidige bestuursstructuur

Parochiebestuur (PB): 6 leden en de pastoor

Portefeuilles:

algemene leiding	Leden worden benoemd door de Bisschop.
personeel en vrijwilligers	Verantwoording wordt afgelegd aan het bisdom.
financiën	Vergadering: 8 x per jaar
kerkgebouwen en kerkhoven	
fondsenwerving (Actie Kerkbalans)	
ledenadministratie	
communicatie en PR	

Parochievergadering (PV): 9 leden

Taken:

Adviseert het PB en het Pastoraal Team (PT) op beheer technisch en pastoraal gebied.

Geeft advies aan PB over begroting en jaarrekening.

Draagt leden ter benoeming voor, voor het PB.

Leden van de PV bestaan uit leden van PKC's en parochianen.

Bij de vergaderingen zijn ook PB- en PT-leden aanwezig.

Leden worden benoemd door de bisschop.

Vergadering: 4 x per jaar.

Parochiekerncommissies (PKC): 4 tot 5 leden

Er zijn 3 parochiekernen en dus ook 3 PKC's.

Taken:

De PKC regelt alle operationele en beheer technische zaken in een parochiekern, binnen de vastgestelde verantwoordelijkheden en kaders.

Leden zijn parochianen uit de parochiekern en worden benoemd door het PB.

Vergaderingen vinden periodiek plaats; eenmaal in 4 tot 6 weken.

PKC's leggen verantwoording af aan het PB.

Vrij regelmatig vindt er (operationeel) overleg plaats tussen leden van de PKC en het PB.

Tweemaal per jaar vindt er een gestructureerd overleg plaats met het PB.

Kerkhofcommissies: tenminste 3 leden

Er zijn 4 open begraafplaatsen en dus ook 4 commissies.

Taken:

De kerkhofcommissie zorgt met vrijwilligers voor alle voorkomende werkzaamheden op de begraafplaats.

De commissies leggen verantwoording af aan het PB.

Er vindt op ad hoc basis overleg plaats met de PKC en het PB.

B) Afgeleide commissies en werkgroepen

Kerkgebouwenoverleg

Overleg over verkoop kerkgebouwen en uitbreiding / herinrichting Emmaüskerk.

Leden: 2 leden PB en de econoom van het bisdom.

Projectgroep verbouw Emmaüskerk

Coördineert en voert alle (logistieke) werkzaamheden uit met betrekking tot het uit te breiden parochiecentrum en het herinrichten van de kerk.

Leden: 2 leden PB, 2 leden PKC Noord, 1 lid van de werkgroepen van de kerk, 2 parochianen op basis van deskundigheid.

Overleg financiën

Periodiek overleg met kasbeheerders over inkomsten en uitgaven.

Vijfmaal per jaar overleg met boekhoudster over het opstellen van de jaarrekening.

Leden: penningmeester, 3 kasbeheerders en boekhoudster.

Commissie parochiebijdrage

Vorbereiding en uitvoering Actie Kerkbalans en najaarsactie parochiebijdrage.

Leden: penningmeester en 3 leden van de PKC's (van iedere PKC één lid).

Redactieraad Regioblad

Coördineert input voor Regioblad en website.

Leden: 1 lid PT en tenminste 5 parochianen.

Werkgroep ledenadministratie / Navision

Doel: leren omgaan met Navision; onderlinge vraagbaak.

Leden: 1 lid PB en 5 leden afkomstig uit de parochiekernen.

Projectgroep parochieplan

Doel: opstellen parochieplan 2017 - 2022. Leden:

1 lid PB, 1 lid PT, 1 parochiaan en 2 externe leden.

